

EL

EL

EL

ΚΟΙΝΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΙΒΑΣΙΜΟΥ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 87 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 3

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων αποτελεί ουσιαστική συνιστώσα της πολιτικής ανταγωνισμού και ένα απαραίτητο μέτρο διασφάλισης του αποτελεσματικού ανταγωνισμού και του ελεύθερου εμπορίου στην ενιαία αγορά.
2. Οι διατάξεις της Συνθήκης για τις κρατικές ενισχύσεις λαμβάνουν υπόψη ότι τα κράτη μέλη, κατά τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων, αποσκοπούν στην προώθηση της οικονομικής ή κοινωνικής ανάπτυξης στα εδάφη τους. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί με την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Οι αποφάσεις των επιχειρήσεων να εγκατασταθούν, να επενδύσουν, να επεκταθούν ή απλά να διατηρήσουν την παραγωγή τους σε ένα συγκεκριμένο τόπο εγκατάστασης, αποφέρουν συνήθως σημαντικά οφέλη στη χώρα υποδοχής καθώς μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία ή στη διατήρηση θέσεων απασχόλησης, σε υψηλότερα φορολογικά έσοδα ή στην οικονομική ανάπτυξη. Οι κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται από εθνικές κυβερνήσεις δύνανται επίσης να επηρεάσουν τις εμπορικές ροές σε αγαθά και υπηρεσίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς οι αποδέκτες της ενίσχυσης αποκτούν ενδεχομένως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των ξένων ανταγωνιστών τους με αποτέλεσμα να μπορούν να χαμηλώσουν ενδεχομένως τις τιμές, να επεκτείνουν την παραγωγή ή να αυξήσουν τις επενδύσεις τους (περιλαμβανομένων των δραστηριοτήτων E&A).
3. Ωστόσο, η συνθήκη ΕΚ λαμβάνει επίσης υπόψη το γεγονός ότι οι εθνικές κυβερνήσεις, όταν εξετάζουν μέτρα κρατικών ενισχύσεων, συχνά δεν λαμβάνουν υπόψη τα ενδεχόμενα αρνητικά δευτερογενή αποτελέσματα για άλλες χώρες. Υφίστανται ενδεχομένως κίνητρα που παροτρύνουν τα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν τις κρατικές ενισχύσεις κατά τρόπο στρατηγικό για την προώθηση των εθνικών οικονομικών συμφερόντων και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων επί του εδάφους τους, πράγμα που ενδέχεται όμως να υπονομεύει την εσωτερική αγορά και να αντίκειται στο κοινό ευρωπαϊκό συμφέρον. Εάν η κρατική ενίσχυση αποτρέπει παρόμοια δραστηριότητα σε άλλο τόπο, τούτο μπορεί να αποβεί σε βάρος άλλων κρατών μελών και ιδίως των λιγότερο ευημερούντων. Οι κρατικές ενισχύσεις σε εγχώριες επιχειρήσεις έχουν επίσης ως συνέπεια την απώλεια προσόδων για τους ξένους ανταγωνιστές οι οποίοι χάνουν κέρδη και μερίδια αγοράς και ως εκ τούτου ενδέχεται να αποφασίσουν την περικοπή των θέσεων απασχόλησης και τη μείωση των επενδύσεων (περιλαμβανομένων των δαπανών E&A). Τέλος, ενισχύσεις με τέτοιες διασυννοριακές επιπτώσεις ενδέχεται να προκαλέσουν αντιδράσεις από άλλα κράτη μέλη. Ένας τέτοιος "αγώνας δρόμου" στις επιδοτήσεις θα είχε ως συνέπεια τη χορήγηση υπερβολικών ποσών ενισχύσεων με επιβάρυνση των φορολογουμένων και θα μπορούσε να επιφέρει σοβαρό πλήγμα στην εσωτερική αγορά.
4. Το άρθρο 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ θεσπίζει συνεπώς την αρχή ότι οι κρατικές ενισχύσεις οι οποίες νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό

απαγορεύονται κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές¹. Ωστόσο, οι κρατικές ενισχύσεις που συμβάλλουν σε σαφώς καθορισμένους στόχους κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος χωρίς να προκαλούν αδικαιολόγητη στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων και των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ κρατών μελών, δύνανται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά. Το άρθρο 87 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ προβλέπει συνεπώς δυνατότητα εξαιρέσεων από τη γενική απαγόρευση κρατικών ενισχύσεων για την επίτευξη τέτοιου είδους στόχων κοινού ενδιαφέροντος². Κατά συνέπεια, για τα μέτρα που διαπιστώνεται ότι υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 παράγραφος 1, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να αξιολογήσει το συμβιβασμό τους δυνάμει του άρθρου 87 παράγραφος 3. Στο πλαίσιο της εντολής αυτής, η Επιτροπή αξιολογεί ευρύ φάσμα ενισχύσεων τις οποίες χρησιμοποιούν τα κράτη μέλη αποβλέποντας σε στόχους κοινού ενδιαφέροντος που αφορούν την οικονομική και την κοινωνική ανάπτυξη. Η αξιολόγηση αυτή πρέπει να βασίζεται στην εφαρμογή υγιών οικονομικών αρχών. Η Επιτροπή ανακοίνωσε λοιπόν στο σχέδιο δράσης για τις κρατικές ενισχύσεις³ ότι θα αναβαθμίσει την οικονομική της προσέγγιση στην εν λόγω ανάλυση του συμβιβασμού των κρατικών ενισχύσεων. Το βασικό στοιχείο της εμπεριστατωμένης οικονομικής προσέγγισης είναι το κριτήριο της εξισορρόπησης.

5. Στόχος του παρόντος εγγράφου είναι η παροχή λεπτομερέστερων πληροφοριών και διευκρινίσεων για τη μέθοδο που χρησιμοποιείται κατά την αξιολόγηση που διενεργεί η Επιτροπή στο πλαίσιο του κριτηρίου της εξισορρόπησης⁴. Η μέθοδος αυτή της εξισορρόπησης καθιερώθηκε ήδη στο πλαίσιο της εφαρμοσθείσας κατά το παρελθόν πρακτικής της Επιτροπής και παρουσιάστηκε σε λιγότερο αναλυτική μορφή στο σχέδιο δράσης για τις κρατικές ενισχύσεις. Οι γενικές αναλυτικές αρχές που διέπουν το κριτήριο της εξισορρόπησης αντικατοπτρίζονται επίσης, προσαρμοσμένες στο ειδικό πλαίσιο πολιτικής, σε ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές για συγκεκριμένες κατηγορίες ενισχύσεων (π.χ. ενισχύσεις στον τομέα Ε&Α&Κ⁵, επιχειρηματικά κεφάλαια⁶, ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος⁷) και έχουν εφαρμοστεί σε ορισμένες αποφάσεις της Επιτροπής, τόσο εντός όσο και εκτός του πεδίου εφαρμογής των εν λόγω κατευθυντηρίων γραμμών.
6. Εάν συγκεκριμένο μέτρο ενίσχυσης εμπίπτει λόγω της φύσεως του στόχου του στο πεδίο εφαρμογής ισχυουσών κατευθυντηρίων γραμμών, και συνεπώς πρέπει να κοινοποιηθεί δυνάμει των εν λόγω γραμμών, εφαρμόζονται μόνο τα κριτήρια

¹ Επιπλέον, οι επιδοτήσεις που χορηγούνται από κράτη μέλη της ΕΕ μπορούν επίσης να αποτελέσουν αντικείμενο των διεθνών συμφωνιών, όπως οι συμφωνίες για τις επιδοτήσεις του ΠΟΕ.

² Επιπλέον, βλέπε και άρθρο 87 παράγραφος 2 όσον αφορά μεταξύ άλλων ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα ή ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από φυσικές καταστροφές.

³ Βλέπε παράγραφο 22 του σχεδίου δράσης για τις κρατικές ενισχύσεις, COM (2005) 107 τελικό της 7.6.2005.

⁴ Το παρόν έγγραφο δεν καλύπτει συνεπώς το ερώτημα εάν ένα μέτρο συνιστά κρατική ενίσχυση ή όχι δυνάμει του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ. Για την ερμηνεία των εννοιών που αναφέρονται στο άρθρο 87 παράγραφος 1 μπορείτε να ανατρέξετε στη νομολογία του Δικαστηρίου π.χ. στην υπόθεση C-83/98 Γαλλική Δημοκρατία κατά Ladbroke Racing Ltd και Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων Συλλογή 2000 σ. I-3271 ή υπόθεση T-67/94 Ladbroke Racing Ltd κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων Συλλογή 1998, σ. II-1.

⁵ ΕΕ C 45 της 17.02.1996, σ. 5.

⁶ ΕΕ C 194 της 18.8.2006, σ. 2.

⁷ ΕΕ C 82 της 1.4.2008, σ. 1.

αξιολόγησης (π.χ. εντάσεις ενίσχυσης, κριτήρια επιλεξιμότητας) όπως διατυπώνονται στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές.

7. Για το λόγο αυτό, το παρόν έγγραφο δεν αντικαθιστά οιαδήποτε ισχύουσες κατευθυντήριες γραμμές, παρόλο που για τη διευκρίνιση ορισμένων σημείων βασίζεται σε παραδείγματα προερχόμενα από τομείς που καλύπτονται από τέτοιες κατευθυντήριες γραμμές. Περιπτώσεις που καλύπτονται από συγκεκριμένη κατευθυντήρια γραμμή αλλά δεν πληρούν όλους τους σχετικούς όρους (π.χ. διότι ξεπερνούν τις επιτρεπόμενες εντάσεις ενισχύσεων ή δεν πληρούν όλα τα κριτήρια επιλεξιμότητας) κηρύσσονται ασυμβίβαστες και η Επιτροπή δεν τις αξιολογεί εκ νέου χρησιμοποιώντας το παρόν έγγραφο⁸. Η μέθοδος στο παρόν έγγραφο αφορά ενδεχομένως και μέτρα ενίσχυσης τα οποία δεν υπάγονται προδήλως σε οιαδήποτε κατευθυντήρια γραμμή ή σε απαλλαγή κατά κατηγορία. Ωστόσο, το παρόν έγγραφο δεν προδικάζει την αξιολόγηση της Επιτροπής σχετικά με το βάρος που πρέπει να δοθεί σε ορισμένες παραμέτρους συγκεκριμένης υπόθεσης και ιδίως το σχετικό βάρος που πρέπει να δοθεί στα αναμενόμενα οφέλη σε επίπεδο προώθησης της αποδοτικότητας ή της μείωσης ανισοτήτων που προκύπτουν από μια δεδομένη ενίσχυση προς το κοινό συμφέρον, καθώς και στις στρεβλωτικές συνέπειες της ενίσχυσης για τον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων και για το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Εξάλλου, ο βαθμός αναλυτικότητας της αξιολόγησης της Επιτροπής θα προσαρμόζεται στο ειδικό πλαίσιο της κάθε εξεταζόμενης υπόθεσης.
8. Όταν ένα κράτος μέλος κοινοποιεί ενίσχυση υπέρ ατομικού σχεδίου και δικαιούχου, η Επιτροπή εστιάζει την ανάλυσή της στην αναμενόμενη επίπτωση της συγκεκριμένης ενίσχυσης. Όταν κράτος μέλος σκοπεύει να θεσπίσει καθεστώς ενισχύσεων από το οποίο επωφελούνται ενδεχομένως ορισμένες επιχειρήσεις, η ανάλυση εστιάζεται στις τυπικές περιπτώσεις οι οποίες αναμένεται να καλυφθούν από το καθεστώς καθώς και σε εκείνες που αντιπροσωπεύουν το χειρότερο σενάριο στο μέτρο που δύνανται να προκαλέσουν ουσιαστική στρέβλωση π.χ. λόγω υψηλών ποσών ενισχύσεων ή/και υψηλών εντάσεων ενισχύσεων.

2. ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΙΒΑΣΙΜΟΥ: ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΕΞΙΣΟΡΡΟΠΗΣΗΣ

9. Η αξιολόγηση του συμβιβασίμου μιας ενίσχυσης αφορά κυρίως την εξισορρόπηση εντός της κοινής αγοράς των αρνητικών της επιπτώσεων στο εμπόριο και στον ανταγωνισμό με τις θετικές της επιπτώσεις που απορρέουν από τη συμβολή της στην επίτευξη σαφώς καθορισμένων στόχων κοινού ενδιαφέροντος⁹. Η εξισορρόπηση των εν λόγω επιπτώσεων λαμβάνει υπόψη την επίπτωση που έχει η ενίσχυση στην κοινωνική ευημερία της ΕΕ. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή θέσπισε κριτήρια στα πλαίσια των οποίων τίθενται τα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Αποσκοπεί το μέτρο ενίσχυσης στην επίτευξη σαφώς καθορισμένου στόχου κοινού ενδιαφέροντος;

⁸ Αυτό ισχύει ιδίως για τις περιφερειακές επενδυτικές ενισχύσεις που δεν υπάγονται σε περιοχές που αναγράφονται σε εγκεκριμένους χάρτες περιφερειακών ενισχύσεων.

⁹ Εν τω μεταξύ, το κριτήριο εξισορρόπησης έχει εφαρμοστεί σε μια σειρά από υποθέσεις. Βλέπε κατάλογο παραδειγμάτων τέτοιων υποθέσεων στο παράρτημα Ι.

2. Η ενίσχυση έχει σχεδιαστεί κατάλληλα ώστε να επιτευχθεί ο στόχος κοινού ενδιαφέροντος, δηλαδή η προτεινόμενη ενίσχυση αντιμετωπίζει την ανεπάρκεια της αγοράς ή κάποιον άλλο στόχο;
- i. Αποτελεί η ενίσχυση κατάλληλο μέσο πολιτικής για την αντιμετώπιση του σχετικού στόχου πολιτικής;
 - ii. Λειτουργεί η ενίσχυση ως κίνητρο, δηλαδή αλλάζει τη συμπεριφορά των αποδεκτών της;
 - iii. Είναι το μέτρο ενίσχυσης αναλογικό ως προς το πρόβλημα που αντιμετωπίζεται, δηλαδή θα μπορούσε η ίδια αλλαγή συμπεριφοράς να επιτευχθεί με μικρότερη ενίσχυση;
3. Είναι η στρέβλωση του ανταγωνισμού και οι επιπτώσεις στο εμπόριο περιορισμένες, έτσι ώστε το τελικό ισοζύγιο να είναι θετικό;
10. Τα οικονομικά εργαλεία ενδέχεται να είναι χρήσιμα για να δοθούν απαντήσεις στις εν λόγω ερωτήσεις και να επαληθευθεί εάν η κρατική ενίσχυση είναι αναγκαία και αναλογική. Οι πρώτες δύο ερωτήσεις αφορούν τις θετικές επιπτώσεις του μέτρου κρατικής ενίσχυσης, ενώ η τρίτη αναφέρεται στις αρνητικές του επιπτώσεις στον ανταγωνισμό και στο εμπόριο και αντιπαραβάλλει τις θετικές με τις αρνητικές επιπτώσεις της ενίσχυσης.
11. Το έργο της εξισορρόπησης απαιτεί φυσικά ένα κοινό πλαίσιο για την αξιολόγηση και τη σύγκριση των διαφόρων στοιχείων που αντιπαραβάλλονται. Το πλαίσιο αυτό εξασφαλίζεται από την ανάλυση της επίπτωσης που έχει η εξεταζόμενη κρατική ενίσχυση στην ευημερία όλων των ενδιαφερομένων μερών και ειδικότερα στην ευημερία του αποδέκτη, των ανταγωνιστών, των καταναλωτών αλλά και των προμηθευτών εισροών (π.χ. εργατικό δυναμικό). Οι κύριες επιπτώσεις που αναμένεται να έχει η κρατική ενίσχυση στην ευημερία των ενδιαφερομένων μερών συνοψίζεται στο πλαίσιο 1.
12. Όσον αφορά την πρώτη ερώτηση, η συνθήκη ΕΚ προβλέπει ορισμένες μόνο εξαιρέσεις από τη γενική απαγόρευση των κρατικών ενισχύσεων. Πρέπει συνεπώς οπωσδήποτε να αξιολογηθεί αρχικά εάν ο επιδιωκόμενος από την ενίσχυση στόχος μπορεί να θεωρηθεί κοινού ενδιαφέροντος και εάν μπορεί να γίνει αποδεκτός. Με βάση τις έννοιες που έχουν αναπτυχθεί στην οικονομική θεωρία, η ενδεχόμενη συμβολή ενός μέτρου σε ένα στόχο κοινού ενδιαφέροντος νοείται σε σχέση με τη συμβολή του είτε στη συνολική ευημερία και αποδοτικότητα (εάν η κρατική ενίσχυση επιτρέπει να αντιμετωπιστεί μια ανεπάρκεια της αγοράς) είτε στη δικαιότερη μεταχείριση (δηλ. πώς κατανέμεται η ευημερία). Όλοι συνεπώς οι στόχοι κοινού ενδιαφέροντος μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβάλλουν στην αποδοτικότητα ή/και στη δικαιότερη μεταχείριση. Όπως αναφέρεται στη συνέχεια, η συμβολή στην αποδοτικότητα αναλύεται στο πλαίσιο των ανεπαρκειών της αγοράς.
13. Κατά το δεύτερο στάδιο αξιολογείται εάν η ενίσχυση είναι κατάλληλα σχεδιασμένη για να επιτευχθεί ο σαφώς καθορισμένος στόχος κοινού ενδιαφέροντος. Ειδικότερα, ακόμη και εάν συγκεκριμένη κρατική ενίσχυση αποβλέπει στην επίτευξη σαφώς καθορισμένου στόχου, ενδέχεται να μην αποτελεί κατάλληλο μέσο. Τούτο μπορεί να ισχύει σε περίπτωση που η κρατική ενίσχυση δεν επιτυγχάνει τον επιθυμητό στόχο ή εφόσον άλλα λιγότερο στρεβλωτικά μέσα επιτυγχάνουν τα ίδια αποτελέσματα.

Επιπλέον, η ενίσχυση πρέπει να συνιστά πράγματι κίνητρο για τον αποδέκτη να μεταβάλει τη συμπεριφορά του κατά τρόπο που συμβάλλει στην επίτευξη του στόχου. Ο όρος αυτός δεν πληρούται στις περιπτώσεις που η ενίσχυση δεν είναι απαραίτητη καθώς, ακόμη και αν δεν χορηγηθεί, ο δικαιούχος μπορεί να επιτύχει το στόχο. Τέλος, το ποσό της ενίσχυσης δεν πρέπει να υπερβαίνει το ποσό που απαιτείται για την επίτευξη του στόχου.

14. Η τελευταία ερώτηση αφορά τις αρνητικές επιπτώσεις της κρατικής ενίσχυσης. Ακόμη και αν είναι κατάλληλα σχεδιασμένη για την επίτευξη στόχου κοινού ενδιαφέροντος, μια ενίσχυση που παρέχεται σε συγκεκριμένη επιχείρηση ή οικονομικό τομέα δύναται να οδηγήσει σε μη αποδεκτή στρέβλωση του ανταγωνισμού και του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών.
15. Η συνολική εξισορρόπηση απαιτεί όχι μόνο τη διαπίστωση των επιπτώσεων των ενισχύσεων στους παραγωγούς και στους καταναλωτές στα κράτη μέλη, αλλά επίσης την αξιολόγηση του μεγέθους τους και την εν συνεχεία σύγκρισή τους. Τούτο συνεπάγεται για παράδειγμα ότι σημαντικού μεγέθους αρνητικές επιπτώσεις πρέπει να αντισταθμίζονται από αντίστοιχο υψηλό επίπεδο θετικών επιπτώσεων.
16. Αντίστοιχα, εάν διαπιστωθεί περιορισμένη στρέβλωση του ανταγωνισμού, οι θετικές επιπτώσεις μπορούν να είναι αναλογικά μικρότερες. Σε τέτοιες περιπτώσεις η Επιτροπή εφαρμόζει κανονικά μια λιγότερο αναλυτική εξέταση εξισορρόπησης. Εξάλλου, οι κρατικές ενισχύσεις που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ και οι οποίες στερούνται θετικών επιπτώσεων, απαγορεύονται βάσει της εν λόγω διάταξης χωρίς να χρειάζεται η εξέταση του μεγέθους των αρνητικών επιπτώσεων.
17. Για να αξιολογήσει την επίπτωση της ενίσχυσης, η Επιτροπή πρέπει να προσδιορίσει αντίστροφη κατάσταση με την οποία να μπορεί να συγκριθεί η κατάσταση υπό την οποία χορηγείται η ενίσχυση. Το ερώτημα που τίθεται στο πλαίσιο αυτό είναι τι θα συμβεί εάν η ενίσχυση δεν χορηγηθεί.

Πλαίσιο 1. Διαπίστωση των επιπτώσεων ενίσχυσης

Η ενίσχυση μεταβάλλει τα κίνητρα και τους περιορισμούς υπό τους οποίους λειτουργεί ο αποδέκτης κατά τρόπο που επηρεάζει τη συμπεριφορά του. Το γεγονός αυτό έχει ως συνέπεια τον επηρεασμό των ανταγωνιστών, των καταναλωτών και των λοιπών ενδιαφερομένων μερών. Η περιγραφή των επιπτώσεων της ενίσχυσης στη συμπεριφορά του δικαιούχου είναι χρήσιμη για να προσδιοριστούν οι συνέπειες στα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Το μέγεθος των δαπανών που αντισταθμίζονται από την ενίσχυση και ο βαθμός της μη ανακτησιμότητάς τους (εφάπαξ χαρακτήρας) αποτελούν καθοριστικά στοιχεία.

Οι ενισχύσεις οι οποίες καλύπτουν πάγιες (και εφάπαξ¹⁰) δαπάνες (όπως επενδύσεις σε νέες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό) επηρεάζουν συνήθως τις αποφάσεις των επιχειρήσεων όσον αφορά τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες.

¹⁰ Οι εφάπαξ (μη ανακτήσιμες) δαπάνες επηρεάζουν εκ των προτέρων τις αποφάσεις των επιχειρήσεων, αλλά αφού πραγματοποιηθούν δεν επηρεάζουν τις αποφάσεις των παραγόντων της αγοράς που ενεργούν με ορθολογικά κριτήρια. Συνεπώς οι ενισχύσεις που καλύπτουν εφάπαξ δαπάνες είναι εν δυνάμει λιγότερο στρεβλωτικές. Αντίθετα, οι μεταβλητές δαπάνες διαμορφώνουν τα κίνητρα που διέπουν τις επιχειρηματικές αποφάσεις και οι ενισχύσεις που προορίζονται να καλύψουν τέτοιες

Στα παραδείγματα των επιπτώσεων που προκύπτουν μπορούν να περιληφθούν π.χ.:¹¹

Είσοδος στην αγορά: η ενίσχυση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να καλύψει το κόστος εισόδου αξιοποιούμενη για επενδύσεις σε επιπρόσθετη ή εναλλακτική παραγωγή (ή για να αποτρέψει αποχώρηση από την αγορά που θα λάμβανε χώρα ελλείψει της ενίσχυσης). Οι ανταγωνιστές της δικαιούχου επιχείρησης ενδέχεται να χάσουν μερίδια αγοράς με συνέπεια να περιοριστούν τα κέρδη τους. Η αντίδρασή τους ενδέχεται να είναι η μείωση των επενδυτικών τους σχεδίων. Εάν η είσοδος αυτή στην αγορά οδηγεί σε αύξηση της συνολικής παραγωγής και του ανταγωνισμού, οι καταναλωτές ενδέχεται να επωφεληθούν βραχυπρόθεσμα. Αλλά η ενίσχυση για την επιδότηση της εισόδου στην αγορά έχει εν τούτοις αρνητικές συνέπειες για τους παράγοντες που ήδη δραστηριοποιούνται στην αγορά, καθώς έχουν να αντιμετωπίσουν ένα νέο ανταγωνιστή. Εάν θεωρηθεί ότι υπάρχει κίνδυνος για επακόλουθη επιδοτημένη είσοδο στην αγορά ενδέχεται να επηρεαστούν αρνητικά τα κίνητρα των ιδιωτών για επενδύσεις. Οι αρνητικές αυτές επιπτώσεις ενδέχεται να είναι εντονότερες εάν οι αποδοτικότεροι ανταγωνιστές αναγκαστούν να αποχωρήσουν από την αγορά.

Επιπλέον, η ενίσχυση μπορεί να οδηγήσει σε **μετατόπιση** δραστηριοτήτων ή επενδύσεων από μια περιοχή σε άλλη (ούτως ώστε να μην υπάρχει επιπρόσθετη παραγωγική ικανότητα). Τούτο μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της μετεγκατάστασης επιχειρήσεων που λόγω ελλείψεως ενισχύσεων ή δραστηριοτήτων θα μετακινούνταν σε άλλο τόπο ή απλά μέσω της αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας στην ενισχυόμενη περιοχή σε βάρος άλλων περιοχών. Ενώ η περιφερειακή ανάπτυξη ενδέχεται να βελτιωθεί στην περιοχή του αποδέκτη, η ενίσχυση μπορεί επίσης να έχει αρνητική επίπτωση στην περιοχή από την οποία αποσύρθηκε η επένδυση.

Αποχώρηση από την αγορά: η ενίσχυση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη των δαπανών εξόδου διατιθέμενη για την εκχώρηση περιουσιακών στοιχείων και δραστηριοτήτων (π.χ. αναδιάρθρωση). Στην περίπτωση αυτή οι ανταγωνιστές θα επωφεληθούν και ενδεχομένως θα επεκτείνουν την ικανότητά τους. Η ενίσχυση δύναται να ενισχύσει την αποδοτικότητα εάν οι νέοι ιδιοκτήτες διαχειρίζονται καλύτερα τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης που αποχωρεί από την αγορά και εάν η παραγωγή υλοποιείται από πιο αποδοτικές επιχειρήσεις. Αντιστρόφως, η ενίσχυση δύναται να εμποδίσει την αποχώρηση από την αγορά.

Έρευνα και ανάπτυξη: η ενίσχυση μπορεί να επιτρέψει να προχωρήσουν ορισμένες επενδύσεις και σχέδια που διαφορετικά δεν θα ήταν επικερδή ή θα εμπεριείχαν υψηλούς κινδύνους για να αναληφθούν εξ ολοκλήρου από ιδιώτες επενδυτές. Εάν τα εν λόγω σχέδια ή επενδύσεις έχουν θετικά δευτερογενή αποτελέσματα, ενδέχεται να επωφεληθούν οι καταναλωτές, ο δικαιούχος και οι ανταγωνιστές¹². Ωστόσο, εάν μια τέτοια ενίσχυση παραγκωνίζει ιδιωτικές επενδύσεις από τους ανταγωνιστές του δικαιούχου, το συνολικό ποσό της επένδυσης δύναται να μειωθεί.

δαπάνες είναι δυνητικά από τις πλέον στρεβλωτικές. Ωστόσο, δεν είναι πάντα δυνατός ο διαχωρισμός των μεταβλητών δαπανών από τις πάγιες/εφάπαξ δαπάνες. Ειδικότερα, οι επενδύσεις σε νέες πιο αποδοτικές εγκαταστάσεις δύνανται να τροποποιήσουν οριστικά τις μεταβλητές δαπάνες της επιπρόσθετης παραγωγής.

¹¹ Μη εξαντλητικός κατάλογος.

¹² Ωστόσο, εάν οι ανταγωνιστές έχουν πρόσβαση στα αποτελέσματα των επιδοτούμενων δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης μόνο μέσω της καταβολής σημαντικού τέλους στην επιχείρηση του δικαιούχου, περιέρχονται ενδεχομένως σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό έναντι του τελευταίου και κατά συνέπεια μειώνονται τα μερίδιά τους στην αγορά και τα κέρδη τους.

Οι ενισχύσεις για την ελάφρυνση των μεταβλητών δαπανών επηρεάζουν συνήθως την οριακή παραγωγή των επιχειρήσεων και τις αποφάσεις τιμολόγησης (ανεξάρτητα από το επίπεδο των πάγιων δαπανών). Οι ενισχύσεις αυτές μπορούν να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό με διαφορετικούς τρόπους, για παράδειγμα:¹³

Αύξηση παραγωγής και μείωση τιμής: η ενίσχυση επιτρέπει ενδεχομένως στο δικαιούχο να μειώσει την τιμή και να αυξήσει τις πωλήσεις¹⁴. Οι ανταγωνιστές της δικαιούχου επιχείρησης ενδέχεται να χάσουν μερίδια αγοράς και να απωλέσουν κέρδη, καθώς και να μειώσουν την παραγωγή τους και να προσαρμόσουν τα επενδυτικά τους σχέδια. Από την ενίσχυση επωφελούνται κανονικά οι καταναλωτές του επιδοτούμενου αγαθού (χαμηλότερες τιμές, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα) και ο δικαιούχος (μεγαλύτερα κέρδη) σε βάρος των ανταγωνιστών του. Η αυξημένη διάθεση πόρων σε επιδοτούμενα αγαθά θα έχει ενδεχομένως αρνητικές συνέπειες για τις αγορές στις οποίες θα είχαν χρησιμοποιηθεί οι πόροι.

Αύξηση ή/και μεταβολή στην αγορά εισροών: η ενίσχυση μπορεί να έχει ως συνέπεια χαμηλότερες δαπάνες για ορισμένες εισροές (π.χ. κατάρτιση, πιο φιλικά προς το περιβάλλον υλικά). Η ενίσχυση δύναται να μεταβάλει τη διαδικασία παραγωγής: διαφορετικά υλικά, εργατικό δυναμικό ή χρησιμοποιούμενες εισροές (π.χ. απασχόληση περισσότερων εργαζόμενων με ειδικές ανάγκες, λιγότερη μόλυνση). Η επίπτωση αυτή φαίνεται να είναι επωφελής για το δικαιούχο και για τους συμμετέχοντες στην αγορά των εισροών αλλά ενδέχεται να βλάψει τους προμηθευτές ανταγωνιστικών εισροών. Οι ανταγωνιστές ενδέχεται να βλάπτονται στο βαθμό που η ενίσχυση τροποποιεί την παραγωγή του δικαιούχου ή την ικανότητά του να προσελκύει επενδύσεις. Η νέα διαδικασία παραγωγής μπορεί να είναι επωφελής για τη συνολική ευημερία εφόσον δημιουργεί θετικά δευτερογενή αποτελέσματα (π.χ. λιγότερη μόλυνση, καλύτερη γνώση) οι οποίες υπερκαλύπτουν τις αρνητικές επιπτώσεις επί των ανταγωνιστών της δικαιούχου επιχείρησης.

3. ΑΠΟΣΚΟΠΕΙ Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ;

18. Η Επιτροπή μπορεί να επιτρέψει κρατική ενίσχυση εφόσον αυτή συμβάλλει στην επίτευξη ενός ή περισσότερων από τους στόχους κοινού ενδιαφέροντος που προσδιορίζονται στο άρθρο 87 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ. Η ενδεχόμενη συμβολή ενός μέτρου στην επίτευξη στόχου κοινού ενδιαφέροντος αξιολογείται σε συνάρτηση με τη συμβολή του είτε στην αποδοτικότητα είτε στη μείωση των ανισοτήτων. Τα κράτη μέλη που επιθυμούν να χορηγήσουν κρατική ενίσχυση πρέπει συνεπώς να προσδιορίσουν το στόχο που επιδιώκουν και να διευκρινίσουν ιδίως εάν ο στόχος αποβλέπει στην αύξηση της αποδοτικότητας της αγοράς ή στην αντιμετώπιση προβλημάτων μείωσης ανισοτήτων. Ορισμένοι στόχοι ενδέχεται να καλύπτουν τόσο τη μείωση των ανισοτήτων όσο και τα προβλήματα αποδοτικότητας¹⁵.

¹³ Μη εξαντλητικός κατάλογος. Οι ενισχύσεις λειτουργίας, ειδικότερα, μπορούν επίσης να διευκολύνουν την είσοδο και την αποχώρηση από την αγορά, την αλλαγή του τύπου εγκατάστασης και την έρευνα και ανάπτυξη.

¹⁴ Η ενίσχυση για την αύξηση της παραγωγικής ικανότητας θα έχει επίσης τέτοια επίπτωση, παρόλο που η αύξηση της παραγωγικής ικανότητας επιτυγχάνεται με πάγια δαπάνη. Συνεπεία της αυξημένης παραγωγικής ικανότητας, ο δικαιούχος μπορεί να αυξήσει την παραγωγή άνω του προηγούμενου επιπέδου ικανότητας με κανονικό οριακό κόστος.

¹⁵ Για παράδειγμα, μια ενίσχυση για την προώθηση του πολιτισμού στοχεύει ενδεχομένως στην μείωση των ανισοτήτων όταν διευρύνει την πρόσβαση σε πολιτιστικά αγαθά και υπηρεσίες στα άτομα που

3.1. Στόχοι αποδοτικότητας

19. Εάν σε συγκεκριμένη περίπτωση δεν υπάρχουν ενδείξεις για το αντίθετο, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι αγορές κατανέμουν αποδοτικά τους πόρους στην οικονομία. Ωστόσο, υπάρχουν ενδεχομένως περιπτώσεις στις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν να αποδείξουν ότι το αποτέλεσμα¹⁶ των αγορών δεν είναι αποδοτικό καθόσον, για παράδειγμα, δεν έχουν πραγματοποιηθεί κοινωνικά επωφελείς επενδύσεις ή ορισμένες δραστηριότητες έχουν αναπτυχθεί υπερβολικά¹⁷ ή δεν παρέχονται στο χαμηλότερο δυνατό κόστος. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η χορήγηση κρατικής ενίσχυσης μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις και η συνολική αποδοτικότητα μπορεί να βελτιωθεί με προσαρμογή των κινήτρων των επιχειρήσεων μέσω των κρατικών ενισχύσεων. Σε γενικές γραμμές, η ανεπάρκεια της αγοράς πρέπει να είναι σημαντική προκειμένου η κρατική ενίσχυση να βελτιώσει την αποδοτικότητα. Η ανάλυση της ύπαρξης και του μεγέθους των **ανεπαρκειών της αγοράς** είναι συνεπώς απαραίτητη προκειμένου να προσδιοριστεί η επίπτωση των κρατικών ενισχύσεων στην αποδοτικότητα.
20. Το γεγονός ότι μια συγκεκριμένη επιχείριση δεν είναι σε θέση να αναλάβει ένα σχέδιο χωρίς ενίσχυση δεν σημαίνει απαραίτητα την ύπαρξη ανεπάρκειας της αγοράς. Για παράδειγμα, η απόφαση μιας επιχείρισης να μην επενδύσει σε ένα σχέδιο χαμηλής αποδοτικότητας ή σε μια περιοχή όπου υπάρχει περιορισμένη ζήτηση στην αγορά ή/και χαμηλή ανταγωνιστικότητα κόστους, δεν μπορεί να αποτελέσει ένδειξη ανεπάρκειας της αγοράς, αλλά μάλλον ένδειξη καλής λειτουργίας της αγοράς. Δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι μια ενίσχυση με στόχο την αύξηση της παραγωγής ή τη μείωση των τιμών μπορεί να δικαιολογείται βάσει του κριτηρίου της ανεπάρκειας της αγοράς, καθώς η υπερβάλλουσα παραγωγική ικανότητα¹⁸ ή η υπερκατανάλωση¹⁹ ενδέχεται να είναι αναποτελεσματικές ή ακόμη επιζήμιες για την οικονομία και την κοινωνία συνολικά. Μόνο στην περίπτωση που, ελλείψει ενίσχυσης, οι δυνάμεις της αγοράς, δεν θα μπορούσαν από μόνες τους να επιτύχουν αποδοτικό αποτέλεσμα, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι υπάρχει ανεπάρκεια της αγοράς. Στην περίπτωση αυτή μια καλά σχεδιασμένη κυβερνητική παρέμβαση δύναται να βελτιώσει την κατανομή των συντελεστών παραγωγής, να διορθώσει την ανεπάρκεια της αγοράς και να συμβάλει στην επίτευξη του στόχου κοινού ενδιαφέροντος.

διαφορετικά δεν θα είχαν την πρόσβαση αυτή, αλλά στοχεύει επίσης στην αποδοτικότητα όταν αντιμετωπίζει ανεπάρκειες της αγοράς που συνδέονται με τις θετικές εξωτερικότητες του πολιτισμού. Βλέπε π.χ. COM(2001) 534 τελικό· ανακοίνωση σχετικά με ορισμένες νομικές πτυχές που αφορούν τα κινηματογραφικά και άλλα οπτικοακουστικά έργα, και ιδίως το σημείο 2.3.

¹⁶ Σε οικονομικούς όρους, ένα αποδοτικό αποτέλεσμα αντιστοιχεί σε κατάσταση κατά την οποία η κατανομή των πόρων είναι η βέλτιστη με την έννοια ότι κανείς δεν μπορεί να βελτιώσει τη θέση του χωρίς να επιδεινώσει τη θέση κάποιου άλλου. Η κρατική ενίσχυση επηρεάζει τα κίνητρα των παραγόντων της αγοράς και δύναται να μεταβάλει τη συμπεριφορά τους αλλοιώνοντας με τον τρόπο αυτό τα αποτελέσματα της αγοράς.

¹⁷ Μπορούν να αναφερθούν ως παράδειγμα δραστηριότητες που προκαλούν μόλυνση, των οποίων η ζημία δεν λαμβάνεται ενδεχομένως πλήρως υπόψη από τις επιχειρήσεις που την προκαλούν.

¹⁸ Υπάρχουν ιστορικά παραδείγματα σε βιομηχανίες όπως του χάλυβα, της κλωστοϋφαντουργίας ή των ναυπηγείων.

¹⁹ Παραδείγματα υπερβολικής κατανάλωσης λόγω επιδοτούμενων τιμών περιλαμβάνουν την εξάντληση σπανίων πόρων όπως το νερό ή τα ορυκτά καύσιμα ή ενδεχόμενη υπερβολική δανειοληψία από επιδοτούμενες τράπεζες.

21. Η ανεπάρκεια της αγοράς μπορεί να εκδηλωθεί με διαφορετικές μορφές ενώ ενδέχεται να διαφέρουν τα αίτια και τα χαρακτηριστικά της. Δύο από τις πλέον συνήθεις αιτίες ανεπάρκειας της αγοράς είναι:

Οι εξωτερικότητες

Οι εξωτερικότητες προκύπτουν όταν οι παράγοντες της αγοράς δεν εσωτερικεύουν το συνολικό όφελος ή κόστος των ενεργειών τους λόγω ατελών δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Παράδειγμα δραστηριότητας με θετική εξωτερικότητα είναι η έρευνα και η ανάπτυξη (E&A). Όταν οι επιχειρήσεις είναι σε θέση να κατοχυρώσουν ικανοποιητικά τα αποτελέσματα των ερευνών τους, υπάρχουν λιγότερες πιθανότητες να διαπιστωθούν θετικές εξωτερικότητες. Αντίθετα, εάν οι επιχειρήσεις δεν είναι σε θέση να οικειοποιηθούν όλα τα οφέλη των δαπανών τους για E&A ενδέχεται οι επενδύσεις τους στον τομέα αυτό να μη γίνονται στο βέλτιστο δυνατό επίπεδο για την ευημερία του συνόλου. Μια αρνητική εξωτερικότητα προκύπτει σε περίπτωση μόλυνσης από τη βιομηχανική δραστηριότητα. Εάν οι επιχειρήσεις δεν πληρώσουν το σύνολο των δαπανών που συνεπάγεται η μόλυνση (π.χ. υγειονομική περίθαλψη των ατόμων των οποίων η υγεία υπέστη βλάβες από την αυξημένη μόλυνση), ενδέχεται να μολύνουν περισσότερο σε σχέση με το επίπεδο που θεωρείται βέλτιστο για την ευημερία του κοινωνικού συνόλου.

Ατελής και ασύμμετρη πληροφόρηση/προβλήματα συντονισμού

Η ατελής και ασύμμετρη πληροφόρηση μπορεί να προκαλέσει δαπάνες για συναλλαγή και για διαμεσολάβηση, ηθικούς κινδύνους ή αρνητική επιλογή, που με τη σειρά τους εμποδίζουν την αγορά να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Χαρακτηριστικά παραδείγματα απαντώνται στη χρηματοπιστωτική αγορά, όπου οι επιχειρήσεις κατά τη φάση εκκίνησής τους αντιμετωπίζουν συχνά προβλήματα να εξασφαλίσουν επαρκή χρηματοδότηση (λόγω κυρίως έλλειψης εγγύησης, σταθερών χρηματικών ροών, φήμης στην αγορά) παρόλο που διαθέτουν ενδεχομένως πολύ αξιόλογο επιχειρησιακό σχέδιο. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα τη χορήγηση ανεπαρκούς ενδεχομένως χρηματοδότησης σε επιχειρήσεις που θα μπορούσαν να αυξήσουν την οικονομική δραστηριότητα με αποδοτικό τρόπο. Αυτό δεν σημαίνει ωστόσο ότι λόγω εικαζόμενης ατελούς πληροφόρησης πρέπει να χρηματοδοτούνται γενικά όλες οι επιχειρήσεις. Αντίθετα, αποτελεί ένδειξη αποδοτικότητας της αγοράς η μη χρηματοδότηση σχεδίων με χαμηλή απόδοση επενδύσεων και τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν επακριβή στοιχεία για τον τρόπο με τον οποίο οι παρεμβάσεις τους αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ατελούς πληροφόρησης.

Τα προβλήματα συντονισμού μπορούν επίσης να οδηγήσουν σε ανεπάρκειες της αγοράς, στις περιπτώσεις όπου οι δαπάνες σύναψης συμβάσεων, η αβεβαιότητα σχετικά με το συλλογικό αποτέλεσμα και οι επιπτώσεις δικτύου εμποδίζουν τον αποτελεσματικό σχεδιασμό ή ακόμη τη σύναψη συμβάσεων, με αποτέλεσμα τα επίπεδα συντονισμού και απόδοσης να είναι ανεπαρκή. Η ατελής πληροφόρηση ενδέχεται να εμποδίζει τις επιχειρήσεις να λαμβάνουν αμοιβαία επωφελείς αποφάσεις ιδίως για θέσπιση προτύπων και στο πλαίσιο συμφωνιών για συνεργασία και για δημιουργία συμπλέγματος επιχειρήσεων²⁰. Για παράδειγμα, ένα ερευνητικό

²⁰

Σε περίπτωση συγκέντρωσης εξωτερικοτήτων η αποδοτικότητα μιας επιχείρησης αυξάνεται όταν βρίσκεται πλησίον των ανταγωνιστών, των προμηθευτών και των πελατών της. Στο πλαίσιο αυτό, μια κυβέρνηση δύναται να ενεργοποιήσει ή να ενισχύσει την ανάπτυξη συμπλέγματος επιχειρήσεων.

σχέδιο μπορεί να έχει αποτελέσματα που οδηγούν σε διαφορετικές αναπτυξιακές στρατηγικές οι οποίες θα ήταν δύσκολο να προβλεφθούν εκ των προτέρων. Αυτό θα έχει ως συνέπεια οι συμβάσεις μεταξύ των συμμετεχόντων στα επενδυτικά σχέδια μερών να είναι ατελείς και ορισμένα μέρη να μην συμμετάσχουν σε επαρκές επίπεδο στην κοινή επένδυση (ιδίως εκείνα που σε περίπτωση απρόβλεπτων γεγονότων ασκούν περιορισμένο έλεγχο) ή να μην επενδύσουν καθόλου. Τούτο προκύπτει για παράδειγμα όταν η συμβολή των εταίρων σε ερευνητικό σχέδιο συνίσταται σε πολύ διαφορετικές δεξιότητες και γνώσεις οι οποίες μπορούν να αποδειχτούν ή να μην αποδειχτούν χρήσιμες²¹. Τα μέρη καταβάλουν στα πλαίσια αυτά σημαντικές δαπάνες για τον προσδιορισμό και τη θέση σε εφαρμογή των κατάλληλων συμβάσεων. Τα εν λόγω προβλήματα συντονισμού και οι σχετικές δαπάνες αυξάνονται ενδεχομένως ανάλογα με τον αριθμό των εταίρων της σύμβασης. Προβλήματα συντονισμού ενδέχεται επίσης να προκύψουν λόγω του ότι μια τεχνολογία, ένα πρότυπο ή μια πρακτική πρέπει να έχουν φτάσει σε κρίσιμη μάζα ώστε να έχει νόημα η έγκριση ή η συμπλήρωσή τους, ή λόγω της ανάγκης να αναληφθούν εφάπαξ δαπάνες πριν καταστεί δυνατή η υπογραφή σύμβασης μεταξύ των μερών.

22. Εξάλλου, στην ανάλυση μιας κρατικής ενίσχυσης ενδέχεται να διαδραματίζουν ρόλο και τα δημόσια αγαθά. Η κατανάλωση των δημόσιων αγαθών δεν συνεπάγεται την εξάντλησή τους και δεν μπορεί να αποκλειστεί κανείς από τη χρησιμοποίησή τους (ούτε να υποχρεωθεί να πληρώσει γι' αυτά). Παρόλο που είναι επωφελή για την κοινωνία τα δημόσια αγαθά δεν παρέχονται συνήθως από την αγορά²².
23. Το γεγονός ότι ένα σχέδιο έχει θετικές επιπτώσεις τις οποίες δεν αξιοποιεί πλήρως ο δικαιούχος της ενίσχυσης, ή το ότι παρουσιάζει προβλήματα συντονισμού ή ατελούς πληροφόρησης δεν οδηγεί αυτόματα στο συμπέρασμα ότι υπάρχει ανεπάρκεια της αγοράς. Θέμα ανεπάρκειας της αγοράς μπορεί να τεθεί μόνο στην περίπτωση που το κράτος μέλος αποδείξει ότι τα εν λόγω στοιχεία επηρεάζουν την κερδοφορία του σχεδίου σε τέτοιο βαθμό που δεν θα μπορούσε να αναληφθεί (ή μόνο με ανεπαρκή τρόπο) από άποψη αποδοτικότητας²³.
24. Υπάρχουν πολλοί τρόποι διαπίστωσης των ανεπαρειών της αγοράς. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορούν να προσδιοριστούν ποσοτικά. Για παράδειγμα, τα κράτη μέλη είναι ενίοτε σε θέση να παράσχουν οικονομετρικές εκτιμήσεις όσον αφορά τις συνέπειες για τις γνώσεις ή το περιβάλλον. Ωστόσο σπάνια υπάρχουν διαθέσιμες επαρκείς πληροφορίες για τη διενέργεια ολοκληρωμένων οικονομετρικών μελετών στο πλαίσιο συγκεκριμένων υποθέσεων. Οι ανεπάρκειες της αγοράς μπορούν επίσης να διαπιστωθούν με συγκριτική ανάλυση ή με μελέτες σύμφωνα με τις οποίες η σχετική αγορά χαρακτηρίζεται από σημαντικές εξωτερικές επιπτώσεις ή από προβλήματα πληροφόρησης (κατά την έννοια που εξηγείται ανωτέρω).

²¹ Βλέπε για παράδειγμα την υπόθεση N 854 / 2006 - Soutien de l'agence de l'innovation industrielle en faveur du programme mobilisateur pour l'innovation industrielle TVMSL, EE C 182 της 04.08.2007.

²² Ένας άλλος λόγος για τον οποίο η αγορά δεν οδηγεί σε αποδοτικό αποτέλεσμα είναι η ύπαρξη της ισχύος στην αγορά, για παράδειγμα σε κατάσταση μονοπωλίου. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις όπου ορισμένοι παράγοντες διαθέτουν ισχύ στην αγορά και όπου οι αγορές δεν μπορούν να θεωρηθούν πλήρως αποδοτικές, η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρήσει το γεγονός αυτό ως επαρκή αιτιολόγηση για τη χορήγηση κρατικής ενίσχυσης, π.χ. σε μικρότερους φορείς της αγοράς ή "μοναχικούς καβαλάρηδες".

²³ Αυτό θα ίσχυε σε περίπτωση που το κόστος δραστηριότητας είναι αρκετά υψηλό για να εξαλείψει το κέρδος της επιχείρησης, αλλά εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο σε σχέση με το συνολικό όφελος για την κοινωνία.

25. Επιπλέον, ορισμένα κριτήρια μπορεί να είναι κατάλληλα για τον εντοπισμό πιο ειδικών ανεπαρειών της αγοράς και για τη σύνδεση των εν λόγω ανεπαρειών με ορισμένους ειδικούς στόχους κοινού ενδιαφέροντος:

Είδος ανεπάρκειας της αγοράς	Τομείς που πιθανά πλήττονται	Ειδικά κριτήρια αξιολόγησης
Εξωτερικότητες:	Ενίσχυση ΕΑΚ (θετικές εξωτερικότητες), ενίσχυση για κατάρτιση (θετικές εξωτερικότητες), περιβαλλοντική ενίσχυση (αποφυγή αρνητικών εξωτερικοτήτων)	<ul style="list-style-type: none"> • Ύπαρξη παρόμοιων σχεδίων χωρίς χορήγηση ενίσχυσης (εάν υφίστανται παρόμοια σχέδια η ανεπάρκεια της αγοράς δεν είναι πιθανή) • Δυνατότητα ιδιοποίησης των κερδών από τη δραστηριότητα ιδίως με συμβάσεις, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, απόρρητο • Προβλεπόμενο επίπεδο διάδοσης • Ιδιαιτερότητα της προκύπτουσας εξωτερικότητας • Διαφάνεια όσον αφορά τη φύση και το μέγεθος των εξωτερικών επιπτώσεων για τους καταναλωτές και τους εμπορικούς εταίρους
Ατελής πληροφόρηση	Επιχειρηματικά κεφάλαια, ενίσχυση ΕΑΚ, ενίσχυση για την απασχόληση	<ul style="list-style-type: none"> • Τύπος δικαιούχου, πιθανότητα αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρεώσεων • Πεδίο για την εκ των προτέρων αξιολόγηση και την εκ των υστέρων παρακολούθηση της επιδιωκόμενης δραστηριότητας, ιδίως όσον αφορά την αποδοτικότητα ή/και την ποιότητά της • Διαθεσιμότητα πληροφοριών και εμπειρογνωμοσύνης στον τομέα-στόχο ή/και σχετικά με την επιδιωκόμενη δραστηριότητα και τον αποδέκτη
Προβλήματα συντονισμού	Ενίσχυση ΕΑΚ, ενίσχυση για την απασχόληση	<ul style="list-style-type: none"> • Αριθμός των απαιτούμενων για συνεργασία επιχειρήσεων • Ένταση προηγούμενης συνεργασίας • Αποκλίνοντα ενδιαφέροντα μεταξύ των συνεργαζόμενων εταίρων • Προβλήματα στη σύνταξη των συμβάσεων, ύψος απρόβλεπτων δαπανών • Προβλήματα συντονισμού της συνεργασίας (γλωσσικά θέματα, χρόνος, απόσταση, έξοδα ταξιδιού, έλλειψη εύκολων διαύλων επικοινωνίας, ευαίσθητες πληροφορίες)

3.2. Στόχοι μείωσης ανισοτήτων

26. Οι αγορές επιλέγουν τους νικητές και τους ηττημένους και στο πλαίσιο αυτό μπορούν να δημιουργήσουν ή να επιτείνουν ανισότητες. Οι κυβερνήσεις μπορούν να αξιολογήσουν τις ανισότητες αυτές ως απαράδεκτες και να αποφασίσουν να

παρέμβουν για την αναδιανομή του πλούτου μεταξύ ατόμων προκειμένου να μειώσουν τις κοινωνικές ή τις περιφερειακές ανισότητες. Συνεπώς, ορισμένες κρατικές ενισχύσεις μπορούν να έχουν στόχους μείωσης ανισοτήτων.

27. Ορισμένοι στόχοι κοινού ενδιαφέροντος (όπως ενισχύσεις για ΕΑΚ, περιβάλλον, κατάρτιση ή επιχειρηματικά κεφάλαια) αποβλέπουν στη διόρθωση ανεπαρειών της αγοράς και συνεπώς στην αντιμετώπιση προβλημάτων αποδοτικότητας. Στις περιπτώσεις αυτές η πτυχή της ίσης μεταχείρισης διαδραματίζει κανονικά περιορισμένο ρόλο στην εξισορρόπηση των θετικών και αρνητικών επιπτώσεων της ενίσχυσης. Ωστόσο, ακόμη και στις περιπτώσεις αυτές ενδέχεται να διακυβεύονται θέματα μείωσης ανισοτήτων (π.χ. εάν η ενίσχυση αποσκοπεί στη μετεγκατάσταση σχεδίου ΕΑΚ από μία περιφέρεια σε άλλη).
28. Ορισμένα μέτρα ενίσχυσης ενδέχεται ωστόσο να αποβλέπουν σαφώς σε στόχους μείωσης ανισοτήτων. Για παράδειγμα,
- Οι περιφερειακές ενισχύσεις αποβλέπουν στην προώθηση της οικονομικής συνοχής συμβάλλοντας στη μείωση της απόστασης που ορίζει τα επίπεδα ανάπτυξης των διαφόρων περιφερειών της ΕΕ. Στόχος των ενισχύσεων για περιφερειακές επενδύσεις είναι να συμβάλουν στην ανάπτυξη των πλέον μειονεκτικών περιφερειών στηρίζοντας τις επενδύσεις και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και προωθώντας την επέκταση και τη διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες.
 - Οι ενισχύσεις για την παροχή υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος δύνανται να πραγματοποιηθούν για λόγους μείωσης ανισοτήτων, ιδίως όταν ένα κράτος μέλος εκτιμά ότι μια αποδοτική αγορά δεν θα παρείχε ικανοποιητικά τις υπηρεσίες αυτές σε όλους τους πολίτες.
 - Ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες στην εύρεση θέσεων εργασίας επειδή οι εργοδότες θεωρούν ότι είναι λιγότερο παραγωγικοί. Οι κρατικές ενισχύσεις μπορεί να βοηθήσουν εργαζόμενους που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση να εισέλθουν στην αγορά εργασίας ή εργαζόμενους με αναπηρία να ενταχθούν ή να παραμείνουν στην αγορά εργασίας, καλύπτοντας τις πρόσθετες δαπάνες που απορρέουν από τη φαινομενικά ή πραγματικά χαμηλότερη παραγωγικότητά τους.
 - Οι ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αποφευχθούν οι απώλειες στην απασχόληση και στις δραστηριότητες σε μια περιοχή ή σε έναν τομέα²⁴.
 - Οι ενισχύσεις για πολιτιστικά προϊόντα ή υπηρεσίες μπορούν επίσης να χορηγηθούν για λόγους μείωσης ανισοτήτων (για παράδειγμα για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής πολυμορφίας) πέραν της διόρθωσης των ανεπαρειών της αγοράς που συνδέονται με θετικά δευτερογενή αποτελέσματα.

²⁴

Η Επιτροπή θα επανεξετάσει σε εύθετο χρόνο τις ισχύουσες κατευθυντήριες γραμμές για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση ούτως ώστε να ληφθεί υπόψη η εμπειρία που θα αποκτηθεί στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Σε ορισμένες περιστάσεις, τα μέτρα κρατικών ενισχύσεων που αποβλέπουν σε στόχους μείωσης ανισοτήτων δύνανται να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν μέσω μηχανισμών της αγοράς (όπως ο μηχανισμός διάσωσης και αναδιάρθρωσης). Τέλος, η εξασφάλιση αποδοτικής ανταγωνιστικής αγοράς δύνανται να αποτελέσει προαπαιτούμενο για την έγκριση μιας τέτοιας ενίσχυσης²⁵.

29. Παρόλο που οι επιμέρους στόχοι ίσης μεταχείρισης μπορούν να διαφέρουν από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, θα είναι συχνά δυνατός ο προσδιορισμός ενός ευρύτερου κοινού ενδιαφέροντος για την επιδίωξη τέτοιων στόχων. Η αιτιολόγηση της μείωσης των ανισοτήτων μπορεί να βασιστεί σε στατιστικούς δείκτες που παρουσιάζουν τις κοινωνικές ή περιφερειακές ανισότητες. Σε αυτούς περιλαμβάνονται ενδεχομένως το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, τα επίπεδα ανεργίας, τα ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας, οι δείκτες φτώχειας, κλπ.

4. ΕΙΝΑΙ Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΗ ΩΣΤΕ ΝΑ ΟΔΗΓΗΣΕΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΣΤΟΧΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ;

4.1. Κατάλληλο μέσο

30. Τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν διάφορες επιλογές όσον αφορά τα μέσα πολιτικής και ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων δεν επιβάλλει έναν ενιαίο τρόπο παρέμβασης στην οικονομία. Ωστόσο, η χρησιμοποίηση κρατικής ενίσχυσης υπαγόμενης στο άρθρο 87 παράγραφος 1 της Συνθήκης, μπορεί να αιτιολογηθεί μόνο εφόσον το συγκεκριμένο μέσο κρατικής παρέμβασης είναι κατάλληλο για να επιτύχει τον στόχο της κρατικής πολιτικής και να συμβάλει σε έναν ή περισσότερους από τους στόχους κοινού ενδιαφέροντος της Ένωσης²⁶. Στις περιπτώσεις που η κρατική ενίσχυση δεν αποτελεί κατάλληλο μέσο για την αντιμετώπιση συγκεκριμένου προβλήματος αποδοτικότητας ή μείωσης ανισοτήτων, ενδέχεται να δημιουργεί στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό και στο εμπόριο που θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί ή περιοριστεί με τη χρησιμοποίηση ενός άλλου μέσου πολιτικής (π.χ. κανονιστικά μέσα, άμεση παροχή αγαθών και υπηρεσιών από το κράτος ή φορολογικά μέσα για την αναδιανομή του πλούτου και για τη θέσπιση κινήτρων για τις επιχειρήσεις).

31. Η επιλογή του μέσου πολιτικής από τα κράτη μέλη μπορεί να γίνει με βάση την εμπειρία, μετά από συγκριτική αξιολόγηση ή ως αποτέλεσμα σεναρίων και αναλύσεων κόστους-οφέλους. Στην ανάλυσή της σχετικά με το συμβιβασμό της ενίσχυσης, η Επιτροπή θα λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη τις τυχόν πραγματοποιηθείσες από το κράτος μέλος αξιολογήσεις των επιπτώσεων του προτεινόμενου μέτρου. Η Επιτροπή θα θεωρήσει ότι ένα μέτρο συνιστά κατάλληλο μέσο εφόσον το κράτος μέλος έχει εξετάσει και άλλες επιλογές πολιτικής και εφόσον τα πλεονεκτήματα από τη χρησιμοποίηση ενός επιλεκτικού μέσου όπως η κρατική ενίσχυση μπορούν να διαπιστωθούν και να αποδειχτούν στην Επιτροπή.

²⁵ Για παράδειγμα, οι απαιτήσεις για ανοικτή πρόσβαση αποτελούν προαπαιτούμενο για την έγκριση μέτρων κρατικής ενίσχυσης στον τομέα της ανάπτυξης δικτύου.

²⁶ Βλέπε σχετικά με το θέμα της καταλληλότητας τις υποθέσεις C 25 / 2004 - *DVB-T Berlin-Brandenburg* (ΕΕ L 200 της 22.07.2006) ή N 854 / 2006 - *Soutien de l'agence de l'innovation industrielle en faveur du programme mobilisateur pour l'innovation industrielle TVMSL*, ΕΕ C 182 της 04.08.2007.

4.2. Χαρακτήρας κινήτρου

32. Η κρατική ενίσχυση πρέπει να μεταβάλει τη συμπεριφορά της δικαιούχου επιχείρησης ώστε αυτή να συμμετάσχει σε δραστηριότητα που συμβάλλει στην επίτευξη στόχου κοινού ενδιαφέροντος και την οποία (i) δεν θα μπορούσε να υλοποιήσει χωρίς την ενίσχυση ή (ii) θα την υλοποιούσε εν μέρει ή με διαφορετικό τρόπο. Αυτό συνεπάγεται ότι το κράτος μέλος πρέπει να αποδεικνύει στις ατομικές υποθέσεις ότι η ενίσχυση δεν χρησιμοποιείται για να επιδοτηθούν οι δαπάνες μιας δραστηριότητας οι οποίες θα καλύπτονταν σε κάθε περίπτωση από την επιχείρηση²⁷. Η αλλαγή συμπεριφοράς συνιστά το χαρακτήρα κινήτρου και μπορεί να προσδιοριστεί εάν συγκριθεί πώς θα ήταν η κατάσταση με την ενίσχυση και χωρίς αυτήν²⁸.
33. Εφόσον η ενίσχυση μπορεί να οδηγήσει το δικαιούχο να αλλάξει τη συμπεριφορά του με μια σειρά από τρόπους, η επιδιωκόμενη αλλαγή συμπεριφοράς πρέπει να μπορεί να οδηγήσει στην επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου πολιτικής.
34. Σε ότι αφορά τους **στόχους αποδοτικότητας**, το κράτος μέλος πρέπει να αποδείξει το χαρακτήρα κινήτρου παραθέτοντας στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η δικαιούχος επιχείρηση έχει αλλάξει (ή φαίνεται να αλλάζει) το επίπεδο της δραστηριότητάς της και συνεπεία τούτου διορθώνεται η ανεπάρκεια της αγοράς και βελτιώνεται η αποδοτικότητά της. Όσον αφορά τις ενισχύσεις E&A, για παράδειγμα, θα απαιτηθεί αύξηση στο μέγεθος, το πεδίο, την ταχύτητα ή τη δαπάνη για δραστηριότητες E&A, ενώ η ενίσχυση για κατάρτιση πρέπει να οδηγεί στη συνολική αύξηση της παρεχόμενης κατάρτισης.
35. Για να είναι σε θέση η Επιτροπή να διαπιστώσει τον χαρακτήρα κινήτρου, είναι σημαντικό για τα κράτη μέλη να υποβάλουν εσωτερικά έγγραφα του δικαιούχου της ενίσχυσης με τα οποία αποδεικνύεται ότι δεν θα μπορούσε να αναλάβει την επιδιωκόμενη δραστηριότητα χωρίς την ενίσχυση²⁹. Τα εν λόγω εσωτερικά έγγραφα θα μπορούσαν, μεταξύ άλλων, να είναι:
- Προβλέψεις προϋπολογισμού για τις δαπάνες που αποτελούν το στόχο της ενίσχυσης
 - Επιχειρηματικά σχέδια και άλλα έγγραφα που υποβλήθηκαν σε επενδυτικές επιτροπές για να εξασφαλιστεί η έγκριση της διάθεσης πόρων για ορισμένες δραστηριότητες

²⁷ Π.χ. οι ενισχύσεις κατάρτισης δεν πρέπει να χρηματοδοτούν δραστηριότητες κατάρτισης τις οποίες ο δικαιούχος θα υλοποιούσε σε κάθε περίπτωση λόγω επιχειρησιακών επιταγών. Βλέπε για παράδειγμα C 40 / 2005 – *Ford Genk* (EE L 366 της 21.12.2006).

²⁸ Η σύγκριση μιας κατάστασης με και χωρίς την ενίσχυση καλείται επίσης ανάλυση με αντιπαραδείγματα. Βλέπε για παράδειγμα την ανάλυση με παραδείγματα στις υποθέσεις N 349 / 2007 - *Soutien de l'agence de l'innovation industrielle au PMII OSIRIS* (EE C 304 της 15.12.2007)· N 887 / 2006 - *Projet Bernin 2010* (EE C 200 της 28.08.2007)· N 185 / 2007 - *Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme « NANOSMART »* (EE C 284 της 27.11.2007).

²⁹ Πρέπει να σημειωθεί ότι για να θεμελιωθεί η ανεπάρκεια της αγοράς πρέπει επίσης να αποδειχθεί ότι άλλες επιχειρήσεις, π.χ. δυνάμεις της αγοράς γενικά, δεν θα μπορούσαν να επιτύχουν επαρκώς το στόχο χωρίς ενίσχυση.

- Υπολογισμός της αποδοτικότητας συγκεκριμένου σχεδίου με την ενίσχυση και χωρίς αυτήν
 - Χρηματοοικονομική ανάλυση σχεδίου, που περιλαμβάνει προβλέψεις για σενάρια ή τις κινήσεις των ταμειακών ροών
 - Εκτίμηση κινδύνου όσον αφορά την εμπορική αποτυχία, τη μη αναστρεψιμότητα της επένδυσης και των σχετικών δαπανών ή την αβέβαιη αποδοτικότητα της επιδιωκόμενης δραστηριότητας.
36. Η Επιτροπή, εκτός από την ανάλυση των εσωτερικών εγγράφων, μπορεί να λάβει υπόψη και διαθέσιμες εξωτερικές πληροφορίες, π.χ. βιομηχανικά κριτήρια αξιολόγησης για την αποδοτικότητα ή τον κίνδυνο.
37. Σε σχέση με τους **στόχους ίσης μεταχείρισης**, για να αποδειχθεί ο χαρακτήρας κινήτρου τα κράτη μέλη πρέπει να αποδείξουν ότι η υλοποίηση της επιδιωκόμενης δραστηριότητας συνεπάγεται πρόσθετες δαπάνες³⁰ που προκύπτουν από κοινωνική ή περιφερειακή μειονεκτική θέση, και οι οποίες αντισταθμίζονται από την ενίσχυση. Για παράδειγμα, προϋπόθεση για τη χορήγηση ενίσχυσης για την απασχόληση είναι η πρόσληψη εργαζομένων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και εργαζόμενων με ειδικές ανάγκες έναντι ικανών σωματικά εργαζομένων, καθόσον η πρόσληψη των κατηγοριών αυτών συνεπάγεται πρόσθετες δαπάνες.
38. Ωστόσο, υπάρχουν ενδεχομένως βάσιμοι λόγοι που οδηγούν τον αποδέκτη της ενίσχυσης να υιοθετήσει την επιθυμητή συμπεριφορά και χωρίς να υπάρξει ενίσχυση. Η Επιτροπή θα εξετάσει τους δείκτες που υποβάλλουν τα κράτη μέλη για να αποδείξουν κοινωνική ή περιφερειακή μειονεκτική θέση³¹ και θα αξιολογήσει εάν υπάρχουν ή όχι επαρκή κίνητρα, ελλείψει της ενίσχυσης, για την υλοποίηση της επιδιωκόμενης δραστηριότητας. Οι δείκτες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είναι οι ακόλουθοι:
- Περιφερειακή μειονεκτική θέση (π.χ. δυνατότητα πρόσβασης, υποδομή, έλλειψη ειδικευμένων εργαζομένων, δείκτες εισοδήματος, δείκτες ανεργίας)
 - Χαρακτηριστικά του πληθυσμού-στόχου (π.χ. ηλικία, φύλο, εθνική καταγωγή, εργαζόμενοι σε μειονεκτική θέση ή με ειδικές ανάγκες)
 - Κίνητρα για αλλαγή της συμπεριφοράς παρά την ύπαρξη κοινωνικών μειονεκτημάτων: π.χ. διαμόρφωση ή αλλαγή της εταιρικής εικόνας, έλλειψη διαθέσιμου εναλλακτικού προσωπικού, προσόντα και παραγωγικότητα του προσωπικού-στόχου.

4.3. Αναλογικότητα

39. Μια ενίσχυση θεωρείται ανάλογη μόνο εάν δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί το ίδιο αποτέλεσμα με μικρότερη ενίσχυση και λιγότερη στρέβλωση του ανταγωνισμού. Το

³⁰ Σε αυτές περιλαμβάνεται το πραγματικό κόστος καθώς και το κόστος ευκαιρίας.

³¹ Όσον αφορά τα κριτήρια αξιολόγησης για μεγάλα επενδυτικά σχέδια στο πλαίσιο των περιφερειακών ενισχύσεων βλέπε την «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με κατευθύνσεις για την αναλυτική αξιολόγηση περιφερειακών ενισχύσεων προς μεγάλα επενδυτικά σχέδια».

ποσό και η ένταση της ενίσχυσης πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο αναγκαίο για την πραγματοποίηση της δραστηριότητας. Από τη στιγμή που η ενίσχυση υπερβαίνει την ελάχιστη αναγκαία, ο αποδέκτης της επωφελείται από απροσδόκητο κέρδος το οποίο ενδέχεται να στρεβλώσει αδικαιολόγητα τον ανταγωνισμό και για το λόγο αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί συμβιβάσιμη με την κοινή αγορά.

40. Για να αξιολογηθεί η αναλογικότητα της ενίσχυσης μπορούν να εφαρμοστούν οι πληροφορίες που χρησιμοποιήθηκαν για την ανάλυση του χαρακτήρα κινήτρου. Ωστόσο, ενώ σε σχέση με το χαρακτήρα κινήτρου εξετάζεται εάν άλλαξε ή όχι η συμπεριφορά, η ανάλυση της αναλογικότητας της ενίσχυσης απαιτεί διαφορετικό βαθμό αξιολόγησης καθώς εστιάζεται στο κατά πόσο η ενίσχυση υπερβαίνει τα απαιτούμενα για την επίτευξη της αλλαγής συμπεριφοράς.
41. Σε ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές έχουν προσδιοριστεί μέγιστες εντάσεις ενισχύσεων (εκφρασμένες ως ποσοστό των επιλέξιμων δαπανών) και κανονικά η ενίσχυση θεωρείται αναλογική εφόσον τηρούνται οι εν λόγω μέγιστες εντάσεις. Υπάρχουν ωστόσο περιπτώσεις στις οποίες δεν έχουν καθοριστεί τέτοιες μέγιστες εντάσεις ενισχύσεων. Επιπλέον, για περιπτώσεις που υπάγονται στην αναλυτική αξιολόγηση των ισχυουσών κατευθυντήριων γραμμών, πρέπει να ελεγχθεί εάν η ένταση της ενίσχυσης είναι ιδιαίτερα υψηλή και εάν δεν θα μπορούσε να επιδιωχθεί το ίδιο αποτέλεσμα με μικρότερη ενίσχυση.
42. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το κράτος μέλος πρέπει να υποβάλει αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία να μπορεί να αξιολογηθεί η ενίσχυση που απαιτείται για να καλυφθεί η πρόσθετη δραστηριότητα στην οποία στοχεύει η ενίσχυση, δηλαδή, οι έκτακτες δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο δικαιούχος της ενίσχυσης για την υλοποίηση του ενισχυόμενου σχεδίου σε σύγκριση με το τι θα είχε συμβεί χωρίς την ενίσχυση. Επιπλέον, εάν το ενισχυόμενο σχέδιο αποφέρει μετρήσιμα πρόσθετα λειτουργικά οφέλη στον αποδέκτη της ενίσχυσης (π.χ. χαμηλότερες δαπάνες λόγω της χρήσης νέας τεχνολογίας στην παραγωγή ή πρόσθετα έσοδα), η Επιτροπή θα λάβει υπόψη τα εν λόγω λειτουργικά οφέλη κατά τον καθορισμό του αναλογικού ποσού της ενίσχυσης. Για παράδειγμα, η αγορά περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον μηχανημάτων, μπορεί να είναι επωφελής από την άποψη της εξοικονόμησης ενέργειας. Λαμβάνοντας υπόψη τα επιπλέον αυτά οφέλη, μπορούν να υπολογιστούν οι καθαρές πρόσθετες δαπάνες.
43. Η αρχή της αξιολόγησης των καθαρών πρόσθετων δαπανών ενισχυόμενου σχεδίου μπορεί να εφαρμοστεί τόσο στις ενισχύσεις με στόχο την αποδοτικότητα όσο και στις ενισχύσεις με στόχο την ίση μεταχείριση. Ωστόσο, η αξιολόγηση των δύο αυτών διαφορετικών κατηγοριών ενισχύσεων μπορεί να διαφέρει καθώς στα σχέδια με στόχο την αποδοτικότητα το αντίστροφο σενάριο ενδέχεται να είναι λιγότερο απλό³² (π.χ. πλήρης ανυπαρξία σχεδίου, σχέδιο διαφορετικού μεγέθους, λιγότερο επικίνδυνο σχέδιο κλπ.) απ'ό,τι στα σχέδια με στόχο τη μείωση των ανισοτήτων (στα οποία ο στόχος της ενίσχυσης είναι γενικά η αλλαγή του τρόπου με τον οποίο ο αποδέκτης της διεξάγει τις δραστηριότητές του, π.χ. αλλάζοντας τον τόπο εγκατάστασης ή το είδος του απασχολούμενου προσωπικού).

³²

Βλέπε για παράδειγμα την υπόθεση N 674 / 2006 - Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du projet NeoVal, EE C 120 της 31.05.2007.

5. ΣΤΡΕΒΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

44. Διακρίνονται τουλάχιστον τρία είδη στρεβλώσεων του ανταγωνισμού συνεπεία των κρατικών ενισχύσεων. Πρώτον, η κρατική ενίσχυση παρεμβαλλόμενη στην κατανομή των εσόδων μέσω των αγορών, ενδέχεται να έχει μακροπρόθεσμες δυναμικές επιπτώσεις στα κίνητρα για επενδύσεις και ανταγωνισμό. Δεύτερον, σε πιο εξειδικευμένο επίπεδο, οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό στην αγορά των προϊόντων και να προκαλέσουν διάφορες αντιδράσεις από τους ανταγωνιστές αναλόγως με τις περιστάσεις. Τρίτον, οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό στις αγορές εισροών και ιδίως στον τόπο της επένδυσης.
45. Όλες αυτές οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού επηρεάζουν την κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων μεταξύ τομέων και μεταξύ κρατών μελών και έχουν ζημιογόνες επιπτώσεις στην εσωτερική αγορά καθώς επηρεάζουν το εμπόριο και παρακωλύουν την αποτελεσματική κατανομή των δραστηριοτήτων εκατέρωθεν των εθνικών συνόρων. Πράγματι, ακόμη και η πιθανότητα έγκρισης μιας κρατικής ενίσχυσης σε ένα κράτος μέλος, ενδέχεται να αποτελέσει κίνητρο για άλλα κράτη μέλη να κάνουν επίσης χρήση μέτρων κρατικών ενισχύσεων για την στρατηγική προσέλκυση δραστηριοτήτων στα εδάφη τους, επιτείνοντας όμως τον κίνδυνο για "αγώνα δρόμου" στον τομέα των επιδοτήσεων.
46. Πρώτον, σε ένα γενικότερο επίπεδο, το γεγονός ότι οι κρατικές ενισχύσεις επανακατανέμουν τα έσοδα στις αγορές και παρεμβάλλονται στη διαδικασία του ανταγωνισμού, μπορεί να επηρεάσει τα **μακροπρόθεσμα κίνητρα**. Οι επιχειρήσεις προεξοφλώντας ότι τα κέρδη θα επηρεαστούν εκτός από τις δικές τους προσπάθειες και από τις κρατικές ενισχύσεις ενδέχεται να κρίνουν σκόπιμο να μειώσουν τις προσπάθειές τους. Η κρατική ενίσχυση ενδέχεται να έχει λοιπόν αρνητική επίπτωση στα κίνητρα για επενδύσεις και καινοτομία τόσο για το δικαιούχο όσο και για τους ανταγωνιστές. Μακροπρόθεσμα, μια τέτοια αλλαγή στα δυναμικά κίνητρα οδηγεί σε πιο περιορισμένη επιλογή και ενδεχομένως σε χαμηλότερη ποιότητα ή σε υψηλότερες τιμές για τους καταναλωτές.
47. Δεύτερον, σε ένα πιο εξειδικευμένο επίπεδο, υπολογίζεται ότι η αλλαγή της συμπεριφοράς του αποδέκτη της ενίσχυσης στις αγορές προϊόντων θα επηρεάσει τους ανταγωνιστές και θα προκαλέσει διάφορες προσαρμογές στη συμπεριφορά τους. Ειδικότερα, οι ανταγωνιστές ενδέχεται να αντιδράσουν **περιορίζοντας τις πωλήσεις και τα επενδυτικά τους σχέδια** (παραγκωνισμός). Ενδέχεται για παράδειγμα οι υπάρχοντες ανταγωνιστές να μειώσουν την παραγωγική τους ικανότητα ή οι δυνητικοί ανταγωνιστές να αποφασίσουν να μην εισέλθουν σε μια νέα αγορά. Οι ανταγωνιστές ενδέχεται επίσης να αντιδράσουν μειώνοντας τις δαπάνες τους για έρευνα και ανάπτυξη. Για περισσότερες λεπτομέρειες μπορείτε επίσης να ανατρέξετε στο πλαίσιο 1. Ωστόσο, οι ανταγωνιστές αντιδρούν σε διαφορετικό βαθμό ανάλογα με το πλαίσιο της αγοράς και τα χαρακτηριστικά της ενίσχυσης. Για παράδειγμα, εάν τα προϊόντα που πωλούν οι ανταγωνιστές είναι παραπλήσια υποκατάστατα εκείνων που πωλεί ο αποδέκτης της ενίσχυσης, θα επηρεαστούν περισσότερο και αναμένεται να προβούν σε μεγαλύτερη προσαρμογή. Οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού ενδέχεται να ενισχυθούν εφόσον ο δικαιούχος της ενίσχυσης διαθέτει ισχύ στην αγορά. Όταν ο αποδέκτης της ενίσχυσης κατέχει ήδη δεσπόζουσα θέση σε μια αγορά προϊόντος, το μέτρο μπορεί να ενισχύσει τη

θέση αυτή εξασθενώντας περαιτέρω τις ανταγωνιστικές πιέσεις που μπορούν να ασκήσουν οι ανταγωνιστές.

48. Τρίτον, η κρατική ενίσχυση μπορεί να επηρεάσει τον ανταγωνισμό στις **αγορές εισροών**. Τούτο συμβαίνει όταν η κρατική ενίσχυση ευνοεί τη χρησιμοποίηση συγκεκριμένων εισροών (όπως ειδικό εργατικό δυναμικό ή ενδιάμεσα προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον). Ορισμένες ενισχύσεις δύνανται να οδηγήσουν σε χαμηλότερες δαπάνες για εισροές (π.χ. ενισχύσεις για κατάρτιση ή για υλικά φιλικά προς περιβάλλον) ή/και μπορούν να μεταβάλουν τη διαδικασία παραγωγής. Το τελευταίο συμβαίνει εάν, λόγω της ενίσχυσης, γίνεται χρήση διαφορετικών υλικών, εργατικού δυναμικού ή εισροών (π.χ. απασχόληση περισσότερων εργαζομένων με ειδικές ανάγκες, περιορισμός της προκαλούμενης μόλυνσης). Ενώ μια τέτοια ενίσχυση μπορεί να ωφελήσει τους καταναλωτές, το δικαιούχο και τους συμμετέχοντες στην αγορά εισροών, μπορεί να αποβεί επιβλαβής για τους προμηθευτές ανταγωνιστικών εισροών. Όπως και στην περίπτωση των αγορών προϊόντων, η συνολική επίπτωση στις αγορές εισροών μπορεί να είναι αρνητική εάν η ενίσχυση αποθαρρύνει τις επενδύσεις των ανταγωνιστών.
49. Η κύρια ωστόσο στρέβλωση στις αγορές εισροών παρατηρείται σε σχέση με την **επιλογή συγκεκριμένου τρόπου εγκατάστασης** (εισροή). Η ενίσχυση για προσέλκυση επενδύσεων ενδέχεται να έχει αρνητικές συνέπειες στην περιοχή που θα στερηθεί την επένδυση και μπορεί να έχει ως συνέπεια τη σπατάλη πόρων εάν η εν λόγω περιοχή διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα για τη συγκεκριμένη παραγωγή.
50. Στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μπορούν να προκύψουν εντός των κρατών μελών αλλά και μεταξύ κρατών μελών. Τούτο συμβαίνει στις περιπτώσεις του διασυνοριακού ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων αλλά και σε σχέση με εισροές, όπως οι τόποι εγκατάστασης σε διάφορα κράτη μέλη. Παρατηρούνται γενικά επιπτώσεις στο εμπόριο όταν υπάρχει στρέβλωση στις αγορές προϊόντων και τούτο μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην κατανομή των δραστηριοτήτων μεταξύ κρατών μελών και να υπονομεύσει την εσωτερική αγορά. Οι ενισχύσεις που αποσκοπούν στη μετεγκατάσταση μιας μονάδας παραγωγής σε άλλη περιοχή εντός της κοινής αγοράς, ενδέχεται να μην προκαλούν άμεσα στρέβλωση στην αγορά προϊόντος, αλλά έχουν ως συνέπεια τη μετατόπιση δραστηριοτήτων ή επενδύσεων από τη μία περιοχή στην άλλη. Η Επιτροπή θα εστιάσει την προσοχή της στις στρεβλώσεις που προκύπτουν μεταξύ κρατών μελών.
51. Κατά την αξιολόγηση του μεγέθους των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, η Επιτροπή θα εστιάσει κατά κύριο λόγο την προσοχή της στην επίπτωση που είχε η αλλαγή της συμπεριφοράς του αποδέκτη στους ανταγωνιστές και στους προμηθευτές εισροών. Θα ληφθούν επίσης υπόψη οι επιπτώσεις στους καταναλωτές³³.

³³

Η κρατική ενίσχυση συνιστά οικονομική επιβάρυνση για τους φορολογούμενους. Η επίπτωση για τον προϋπολογισμό ισοδυναμεί με το ποσό της ενίσχυσης. Εκτός από αυτή την επίπτωση, ενδέχεται να προκύψουν συμπληρωματικές δαπάνες λόγω μειωμένης αποτελεσματικότητας και διοικητικών εξόδων που συνδέονται με τη φορολόγηση. Ωστόσο, στο πλαίσιο των ελέγχων των κρατικών ενισχύσεων, η Επιτροπή δεν δύναται να αποφαινεται για τα φορολογικά συστήματα γενικά ή για την ορθή χρησιμοποίηση των χρημάτων των φορολογουμένων. Η εκτίμηση του μεγέθους του δυνητικού οφέλους από ένα μέτρο - στο οποίο θα αντιπαραβληθεί η στρέβλωση που προκαλεί στον ανταγωνισμό και το εμπόριο - θα λάμβάνει υπόψη την οικονομική επιβάρυνση των φορολογουμένων στο κράτος εφαρμογής.

52. Για να εντοπίσει και να αξιολογήσει τις αρνητικές επιπτώσεις της ενίσχυσης, η Επιτροπή προσδιορίζει τους ανταγωνιστές και τους καταναλωτές που επηρεάζονται ενδεχομένως από την αλλαγή συμπεριφοράς του δικαιούχου της ενίσχυσης.
53. Συνεπώς, για να διαπιστωθούν οι επιπτώσεις της κρατικής ενίσχυσης, τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν στοιχεία που θα επιτρέψουν στην Επιτροπή i) να προσδιορίσει τα σχετικά προϊόντα (δηλ. τα προϊόντα που επηρεάζονται από την αλλαγή συμπεριφοράς του δικαιούχου της ενίσχυσης) και ii) να προσδιορίσει τους επηρεαζόμενους ανταγωνιστές και καταναλωτές (Βλέπε πλαίσιο 2 για περισσότερες λεπτομέρειες). Το δεύτερο αυτό στάδιο οδηγεί κανονικά στην οριοθέτηση των αγορών προϊόντων και των γεωγραφικών αγορών που επηρεάζονται από την ενίσχυση³⁴. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι η Επιτροπή θα αποφασίζει επίσημα, σε όλες τις περιπτώσεις, σχετικά με τα όρια της αγοράς.
54. Ο βαθμός ανάλυσης της αγοράς αποφασίζεται κατά περίπτωση. Για την ανάλυση των θετικών επιπτώσεων της ενίσχυσης, δεν απαιτείται κανονικά ακριβής οριοθέτηση της αγοράς. Εξάλλου, δεν είναι πάντα υποχρεωτική η οριοθέτηση των αγορών προκειμένου να αξιολογηθούν οι επιπτώσεις μιας ενίσχυσης επιτοπίως. Η ανάλυση της αγοράς μπορεί ωστόσο να είναι σημαντική για την αξιολόγηση των αρνητικών επιπτώσεων της κρατικής ενίσχυσης στον ανταγωνισμό.
55. Εξάλλου, επειδή ενδέχεται να επηρεάζονται πολλές αγορές - αν και σε διαφορετικό βαθμό - η Επιτροπή θα εστιάσει κανονικά την ανάλυσή της σε εκείνες όπου οι επιπτώσεις της ενίσχυσης είναι πιο προφανείς ή/και σημαντικές.

Πλαίσιο 2: Σχετικά προϊόντα και αγορές που επηρεάζονται

Σχετικά προϊόντα³⁵

Για να διαπιστωθούν οι επιπτώσεις της ενίσχυσης είναι αναγκαίο να προσδιοριστούν πρώτα τα επηρεαζόμενα προϊόντα. Αυτό θα επιτρέψει τον προσδιορισμό των επιπτώσεων της στους ανταγωνιστές και στους καταναλωτές.

Ως σχετικά προϊόντα μπορούν να οριστούν εκείνα των οποίων οι κατασκευαστές μεταβάλλουν τη συμπεριφορά τους με αποτέλεσμα τη μείωση της τιμής, την αύξηση της παραγωγής, την αύξηση των αγορών εισροών, την τροποποίηση των δαπανών για την ανάπτυξη νέου ή βελτιωμένου προϊόντος, την αλλαγή της διαδικασίας παραγωγής, την είσοδο στην αγορά, την αποχώρηση από την αγορά, την αλλαγή τόπου εγκατάστασης (βλέπε επίσης κεφάλαιο 2).

Υπό αυτή την έννοια μπορούν να περιληφθούν στα σχετικά προϊόντα όχι μόνο τα ήδη παραγόμενα από το δικαιούχο της ενίσχυσης, αλλά και νέα που θα προκύψουν από την

³⁴ Εάν χρειαστεί, η Επιτροπή θα κάνει χρησιμοποιήσει για την οριοθέτηση των αγορών τα μέσα που αναπτύχθηκαν στον τομέα του ελέγχου των συμπράξεων και των συγκεντρώσεων. Βλέπε μεταξύ άλλων ως παράδειγμα αποφάσεων που οδήγησαν σε οριοθέτηση αγορών: N 674 / 2006 - *Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du projet NeoVal* (EE C 120 της 31.05.2007)· N 810 / 2006 - *AMD, Dresden – MSF 2002* (EE C 246 της 20.10.2007)· N 409 / 2006 - *HighSi GmbH* (EE C 77 της 05.04.2007)· N 582 / 2007 *Propapier PM 2 KG* (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί). Περαιτέρω σχετικές υποθέσεις περιλαμβάνονται στο παράρτημα.

³⁵ Ο όρος «προϊόν» χρησιμοποιείται ως γενικός όρος που καλύπτει όχι μόνο εμπορικά προϊόντα αλλά και υπηρεσίες.

ανάπτυξη του προϊόντος.

Σε ορισμένες περιπτώσεις όπου η ενίσχυση δεν έχει ως στόχο συγκεκριμένη δραστηριότητα αλλά στηρίζει γενικά το δικαιούχο της ενίσχυσης³⁶, σχετικά προϊόντα είναι όλα τα προϊόντα που παράγονται από το δικαιούχο της ενίσχυσης.

Σχετικές αγορές προϊόντων

Για να προσδιοριστούν οι ανταγωνιστές που επηρεάζονται από την ενίσχυση πρέπει να οριοθετηθούν οι αγορές προϊόντων στις οποίες η ενίσχυση δύναται να οδηγήσει στη μετατόπιση μέρους της ζήτησης από τους ανταγωνιστές στο δικαιούχο της ενίσχυσης. Η εν λόγω μετατόπιση της ζήτησης μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο εφόσον οι ανταγωνιστές διαθέτουν προϊόντα υποκαταστήσιμα από τα σχετικά προϊόντα. Επιπλέον, θα επηρεαστούν οι αγορές που συνδέονται άμεσα με τη μετατόπιση της ζήτησης, καθώς οι ανταγωνιστές θα μειώσουν επίσης τις αγορές εισροών ή συμπληρωματικών αγαθών. Οι επηρεαζόμενοι καταναλωτές είναι εκείνοι που αγοράζουν αγαθά από τις εν λόγω αγορές.

Οι σχετικές αγορές προϊόντων περιλαμβάνουν όλα εκείνα τα προϊόντα που θεωρούνται από τον καταναλωτή εναλλάξιμα ή υποκαταστήσιμα από ένα σχετικό προϊόν, καθώς και τις σχετικές αγορές εισροών (π.χ. προμηθευτές του δικαιούχου της ενίσχυσης)³⁷ και τις συμπληρωματικές αγορές³⁸. Στους παράγοντες που υπεισέρχονται στην οριοθέτηση της σχετικής αγοράς προϊόντος περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων: τα χαρακτηριστικά του προϊόντος και η προβλεπόμενη χρήση, οι προτιμήσεις του καταναλωτή, αποδεικτικά στοιχεία για υποκατάσταση κατά το πρόσφατο παρελθόν, φραγμοί και δαπάνες που συνδέονται με τη μετατόπιση της ζήτησης σε δυνητικά υποκατάστατα, αλλαγές στη ζήτηση μετά από μείωση τιμών, ελαστικότητα και σταυροειδής ελαστικότητα της ζήτησης ενός προϊόντος. Πρέπει επίσης να εξεταστεί πώς επηρεάζει η ενίσχυση τη δυνατότητα υποκατάστασης (π.χ. με τη μείωση της τιμής ενός προϊόντος το οποίο κατά το παρελθόν οι καταναλωτές δεν θα το θεωρούσαν υποκαταστήσιμο από φθηνότερα προϊόντα άλλων επιχειρήσεων).

Η δυνατότητα υποκατάστασης εκ μέρους των προμηθευτών μπορεί επίσης να επηρεάσει την οριοθέτηση των σχετικών αγορών όταν ο δικαιούχος δύναται να εισέλθει ή να επεκταθεί ταχέως στις εν λόγω αγορές. Για τον προσδιορισμό της ενδεχόμενης αυτής εισόδου μπορούν να χρησιμοποιηθούν μεταξύ άλλων παράγοντες όπως η ύπαρξη οικονομιών φάσματος μεταξύ δύο αγορών (π.χ. εάν για δύο προϊόντα απαιτούνται οι ίδιες εγκαταστάσεις παραγωγής) και η σταυροειδής ελαστικότητα της προσφοράς (ικανότητα για ταχεία αλλαγή της παραγωγής).

Πρέπει να εξεταστεί κατά περίπτωση ποιες αγορές προϊόντων χρειάζεται να αναλυθούν λεπτομερώς, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση στον τομέα του ανταγωνισμού και την πιθανή ύπαρξη επιπτώσεων από την ενίσχυση στις εν λόγω συνδεόμενες αγορές.

Σχετικές γεωγραφικές αγορές

Αφού προσδιοριστούν οι ανταγωνιστές και οι καταναλωτές που επηρεάζονται από την ενίσχυση, είναι σημαντικό να προσδιοριστεί και ο τόπος εγκατάστασής τους καθώς και οι

³⁶ Για παράδειγμα στην περίπτωση ενισχύσεων διάσωσης και αναδιάρθρωσης.

³⁷ Ωστόσο, δεν λαμβάνονται κανονικά υπόψη οι αγορές που βρίσκονται σε υψηλότερη βαθμίδα της αλυσίδας των εισροών (δηλ. οι αγορές εισροών των αγορών εισροών).

³⁸ Δηλ. τις αγορές που περιλαμβάνουν τα προϊόντα που χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με το σχετικό προϊόν.

ουσιαστικής σημασίας η παρακολούθηση των διασυνοριακών επιπτώσεων της κρατικής ενίσχυσης. Ωστόσο, ακόμη και στην περίπτωση εθνικών ή τοπικών γεωγραφικών αγορών, οι ενισχύσεις μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά το εμπόριο, για παράδειγμα, ορθώνοντας φραγμούς στην εγκατάσταση επιχειρήσεων από άλλα κράτη μέλη³⁹.

Το κριτήριο της ζήτησης, όπως και στην οριοθέτηση των σχετικών αγορών προϊόντων, πρέπει να αποτελεί βασικό εργαλείο για τον προσδιορισμό των γεωγραφικών αγορών. Η αξιολόγηση μπορεί να βασιστεί σε παράγοντες όπως η φύση και τα χαρακτηριστικά των προϊόντων, η ύπαρξη φραγμών εισόδου, τα έξοδα μεταφοράς, οι προτιμήσεις των καταναλωτών, αξιοσημείωτες διαφορές μεταξύ γειτονικών γεωγραφικών περιοχών όσον αφορά τα μερίδια αγοράς που ελέγχουν οι επιχειρήσεις ή σημαντικές διαφορές στις τιμές.

56. Το κράτος μέλος που χορηγεί την ενίσχυση αναμένεται να παρέχει όλα τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία που έχει στη διάθεσή του για να συνδράμει την Επιτροπή στην αξιολόγησή της. Κατά την αξιολόγηση των επιπτώσεων μιας ενίσχυσης στον ανταγωνισμό, η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία:

Χαρακτηριστικά της ενίσχυσης (π.χ. ποσό της ενίσχυσης, διαδικασία επιλογής του δικαιούχου, διάρκεια και ανανέωση της ενίσχυσης, επίπτωση στις δαπάνες του δικαιούχου).

Δομή των επηρεαζόμενων αγορών (π.χ. συγκέντρωση της αγοράς, αριθμός και μέγεθος των επιχειρήσεων, ύπαρξη ισχύος στην αγορά, διαφοροποίηση προϊόντων, φραγμοί στην είσοδο και στην αποχώρηση, μέγεθος της σχετικής αγοράς προϊόντος και της σχετικής γεωγραφικής αγοράς⁴⁰).

Χαρακτηριστικά κλάδου/αγοράς (π.χ. αγορές με υπερβάλλουσα παραγωγική ικανότητα, αναποτελεσματικότητες στο επίπεδο του δικαιούχου (παραγωγικότητα), σημασία της καινοτομίας, εφικτότητα της μετατόπισης των εγκαταστάσεων παραγωγής).

Τα χαρακτηριστικά των ενισχύσεων, της αγοράς και του κλάδου που προαναφέρονται δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως ανεξάρτητοι δείκτες αλλά να συνεκτιμώνται με τις υπόλοιπες πληροφορίες που αφορούν το εξεταζόμενο μέτρο ενίσχυσης, όπως η αντιμετωπιζόμενη ανεπάρκεια της αγοράς ή οι επιδιωκόμενοι στόχοι κοινού ενδιαφέροντος.

6. ΕΞΙΣΟΡΡΟΠΗΣΗ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Ο τρόπος εξισορρόπησης

57. Κατά το τελευταίο και αποφασιστικό στάδιο της ανάλυσης του συμβιβάσιμου της ενίσχυσης αξιολογείται εάν το κράτος μέλος έχει αποδείξει ότι οι θετικές επιπτώσεις της ενίσχυσης, εφόσον υπάρχουν, υπερτερούν των αρνητικών της επιπτώσεων. Ενώ

³⁹ Βλέπε π.χ. υπόθεση C-280/00 Altmark Trans and Regierungspräsidium Magdeburg Συλλογή 2003 σ. I 7747 ('Altmark'), σκέψεις 77-79.

⁴⁰ Οι αγορές που είναι ευρύτερες από την εθνική επηρεάζουν κανονικά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών· οι εθνικές αγορές μπορούν ωστόσο να επηρεάσουν το εμπόριο μέσω των σχετικών αγορών προηγούμενου σταδίου, επόμενου σταδίου ή των συμπληρωματικών αγορών.

η διεργασία αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο κατά περίπτωση (για μέτρα που έχουν ληφθεί ατομικά καθώς και για τα προγράμματα στο σύνολό τους) και συνεπώς δεν μπορεί να γίνει γενική πρόβλεψη για την εξισορρόπηση σε δεδομένη περίπτωση, υπάρχει ωστόσο δυνατότητα καθορισμού ορισμένων γενικών αρχών.

58. Για να εξισορροπηθούν οι θετικές και οι αρνητικές επιπτώσεις, πρέπει πρώτα να αξιολογηθούν και να μετρηθούν από ποιοτική άποψη και όπου είναι δυνατό από ποσοτική άποψη και να εκτιμηθεί συνολικά η επίπτωσή τους στους παραγωγούς και στους καταναλωτές στην κάθε σχετική αγορά. Στο πλαίσιο αυτό, η χρησιμοποίηση του προτύπου κοινωνικής ευημερίας⁴¹ διευκολύνει την αναλυτική περιγραφή του κοινού ενδιαφέροντος, με το διαχωρισμό των επιπτώσεων διαφορετικής φύσεως σε διάφορους φορείς της αγοράς.
59. Οι θετικές επιπτώσεις της ενίσχυσης συνδέονται άμεσα με την αλλαγή συμπεριφοράς του αποδέκτη της η οποία επιτρέπει την επίτευξη του επιθυμητού στόχου κοινού ενδιαφέροντος. Όταν πρόκειται για στόχο αποδοτικότητας, οι θετικές επιπτώσεις μπορούν να εκδηλωθούν ως αύξηση ή μείωση δραστηριότητας σε αγορά παραγωγής που θεωρείται επωφελής για το κοινό συμφέρον. Για παράδειγμα, οι περιβαλλοντικές ενισχύσεις συμβάλλουν στη μείωση της εκπομπής επικίνδυνων ουσιών· οι ενισχύσεις E&A αυξάνουν τις δραστηριότητες στον τομέα αυτό και οδηγούν σε νέα ή βελτιωμένα προϊόντα. Όταν πρόκειται για στόχο ίσης μεταχείρισης, οι θετικές επιπτώσεις εκδηλώνονται υπό μορφή παραγωγής που συμβάλλει σε μεγαλύτερη ισότητα ή ως αλλαγή του τρόπου υλοποίησης της παραγωγής: εγκατάσταση σε άλλη περιφέρεια ή χρησιμοποίηση διαφορετικών εισροών (π.χ. εργαζόμενοι με ειδικές ανάγκες). Κατά τον ίδιο τρόπο, οι επιπτώσεις στις αγορές εισροών μπορούν να περιγραφούν ως αλλαγή της δραστηριότητας σε σχέση με ό,τι θα είχε συμβεί χωρίς την ενίσχυση (π.χ. αύξηση των πωλήσεων για τους προμηθευτές της επιχείρησης που μετακινήθηκε στην επιδοτούμενη περιοχή, περισσότερες θέσεις απασχόλησης ή υψηλότεροι μισθοί για τους εργαζόμενους στην περιοχή). Οι θετικές επιπτώσεις για τους καταναλωτές μπορούν να προκύψουν από χαμηλότερες τιμές μακροπρόθεσμα, μεγαλύτερη επιλογή προϊόντων, ποιότητα ή καινοτομία.
60. Οι αρνητικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό και το εμπόριο προκύπτουν επίσης από την αλλαγή συμπεριφοράς του αποδέκτη της ενίσχυσης. Όπως προαναφέρθηκε, το μέγεθος της στρέβλωσης του ανταγωνισμού μπορεί να αξιολογηθεί σε συνάρτηση με τις επιπτώσεις που υπάρχουν στους ανταγωνιστές και στους προμηθευτές εισροών (ιδίως όσον αφορά ενισχύσεις που συνεπάγονται αλλαγή του τύπου εγκατάστασης). Η επίπτωση στους καταναλωτές εξαρτάται επίσης από την αντίδραση των

⁴¹

Στη θεωρία της οικονομίας, η ευημερία του καταναλωτή ορίζεται συνήθως ως το πλεόνασμα του καταναλωτή σε όλες τις αγορές δηλ. η διαφορά μεταξύ της πρόθεσής του να καταβάλει πληρωμή για ένα αγαθό και της τιμής του εν λόγω αγαθού. Αντίστοιχα, η ευημερία του παραγωγού μπορεί να εξισωθεί με το πλεόνασμα του παραγωγού δηλ. το ποσό που κερδίζει ο παραγωγός από την πώληση σε τιμή αγοράς και η οποία είναι υψηλότερη από το οριακό κόστος παραγωγής. Στο πλαίσιο της κοινωνικής ευημερίας λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο το σύνολο των πλεονασμάτων των καταναλωτών και των παραγωγών αλλά και ο τρόπος με τον οποίο η ευημερία είναι κατανομημένη στις χώρες και τους πολίτες. Η κοινωνική ευημερία εμπεριέχει λοιπόν στοιχεία αποδοτικότητας (δηλ. εξετάζεται πόσος πλούτος δημιουργείται υπολογίζοντας τα πλεονάσματα των καταναλωτών ή/και των παραγωγών) καθώς και στοιχεία μείωσης ανισοτήτων (δηλ. εξετάζεται πώς ο πλούτος αυτός κατανέμεται μεταξύ κρατών μελών και πολιτών). Το πρότυπο κοινωνικής ευημερίας λαμβάνει υπόψη όλες τις επιπτώσεις που προκύπτουν από την ενίσχυση.

ανταγωνιστών. Σε κάθε περίπτωση, το κόστος της ενίσχυσης κρίνεται αρνητικά, ούτως ώστε να μπορεί να εγκριθεί μια ενίσχυση μόνο εάν έχει θετικές επιπτώσεις που ξεπερνούν την απλή μεταφορά κονδυλίων στον αποδέκτη της.

61. Η αξιολόγηση των προγραμμάτων ενισχύσεων ή της ενίσχυσης συγκεκριμένης επιχείρησης γίνεται με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, πρέπει όμως παράλληλα να λαμβάνονται υπόψη οι σωρευτικές επιπτώσεις. Με άλλα λόγια, το σύνολο των ενισχύσεων που χορηγούνται σε μεγάλο αριθμό μικρών επιχειρήσεων μπορεί να έχει την ίδια επίπτωση με ένα μεγάλο ποσό ενίσχυσης που χορηγείται σε μία μόνο επιχείρηση. Επίσης, οι επαναλαμβανόμενες ενισχύσεις σε ένα και μόνο τομέα συγκεκριμένου κράτους μέλους ενδέχεται να οδηγήσουν σε αρνητικές επιπτώσεις μέσω της ισχυροποίησης του εν λόγω τομέα σε βάρος άλλων κρατών μελών.
62. Για τον προσδιορισμό του κοινού συμφέροντος σε επίπεδο ΕΕ πρέπει γίνουν σταθμίσεις όσον αφορά τις πολιτικές. Ορισμένοι στόχοι πολιτικής δύνανται να αποβλέπουν σε περισσότερο ή λιγότερο άυλα οφέλη. Άλλοι ενδέχεται να συνεπάγονται οφέλη τα οποία να μην συνδέονται εμφανώς με πιθανές αρνητικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό και το εμπόριο και για τα οποία οι σχετικές σταθμίσεις να συνεπάγονται αναγκαστικά ευρύ περιθώριο αξιολόγησης. Τούτου λεχθέντος, η ανάλυση των επιπτώσεων της ενίσχυσης μέσω ενός προτύπου κοινωνικής ευημερίας μπορεί να συμβάλει στη συστηματοποίηση μιας τέτοιας αξιολόγησης επιδιώκοντας, όπου αυτό είναι δυνατό, τον καθορισμό μιας μονάδας για τη μέτρηση ορισμένων οικονομικών επιπτώσεων - θετικών και αρνητικών - της ενίσχυσης, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό τα μέγιστα στη συνολική αξιολόγηση της επίπτωσης της ενίσχυσης.

Μέγεθος των επιπτώσεων

63. Η Επιτροπή αντιλαμβάνεται ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν θα είναι δυνατός ο ακριβής ποσοτικός προσδιορισμός των επιπτώσεων ενός συγκεκριμένου μέτρου κρατικής ενίσχυσης. Στις περισσότερες όμως περιπτώσεις πρέπει να είναι δυνατός ο προσδιορισμός της τάξης μεγέθους των σχετικών επιπτώσεων.
64. Πρέπει ακόμη να ληφθεί υπόψη ότι ορισμένες επιπτώσεις (συνήθως βραχυπρόθεσμες στις ποσότητες και τις τιμές) είναι συχνά πιο εύκολο να προσδιοριστούν ποσοτικά απ' ό,τι άλλες, εξίσου σημαντικές (π.χ. μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στα κίνητρα για επενδύσεις ή για καινοτομία), ούτως ώστε η αύξηση της συνολικής ευημερίας βραχυπρόθεσμα να μη συνεπάγεται άμεσα την αποδοχή του μέτρου.
65. Εάν μπορούν να προσδιοριστούν ποσοτικά οι θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις, πρέπει να χρησιμοποιηθεί μια κοινή μονάδα μέτρησης προκειμένου να διασφαλιστεί η συγκρισιμότητα (π.χ. επίπτωση σε όρους των χρηματικών ποσών, του αριθμού των θέσεων απασχόλησης, του κύκλου εργασιών που δημιουργήθηκε ή/και μετατοπίστηκε).
66. Για παράδειγμα, τα οφέλη και οι ζημίες για τους ανταγωνιστές μπορούν να υπολογιστούν ποσοτικά με εκτίμηση της αύξησης ή της μείωσης των πωλήσεων, των κερδών ή των θέσεων απασχόλησης. Τα οφέλη (και αντίστοιχα οι ζημίες) για τους πολίτες μπορούν να προσδιοριστούν σε συνάρτηση με τα χρηματικά κέρδη που

εκτιμάται ότι θα προκύψουν μακροπρόθεσμα από τη μείωση των τιμών (και αντίστοιχα από την αύξησή τους). Οι θετικές επιπτώσεις που προκύπτουν για τους πολίτες από τη μεγαλύτερη επιλογή προϊόντων, την ποιότητα ή την καινοτομία είναι ενδεχομένως δυσκολότερο να προσδιοριστούν αριθμητικά, μπορούν ωστόσο να προσδιοριστούν τάξεις μεγέθους για τις εν λόγω επιπτώσεις.

67. Ενίστε, είναι ενδεχομένως δύσκολο να προσδιοριστεί πώς θα αποτιμήσουν οι καταναλωτές την ποιότητα ή την καινοτομία ή άλλα μη τιμολογιακά χαρακτηριστικά των αγαθών και των υπηρεσιών. Τούτο δεν πρέπει να αποτρέπει τα κράτη μέλη από την προσπάθεια αξιολόγησης του σχετικού οφέλους για τους πολίτες. Η Επιτροπή θα λάβει υπόψη μελέτες των καταναλωτών ή έρευνες στον τομέα του μάρκετινγκ ή γνωμοδοτήσεις εμπειρογνομόνων που θα υποβληθούν από τα κράτη μέλη, ή θα χρησιμοποιήσει αξιολογήσεις πολιτικής, όπως προβλέπεται για παράδειγμα στα έγγραφα κοινοτικής ή εθνικής πολιτικής, ή την κρίση της προκειμένου να αξιολογήσει το μέγεθος τέτοιων θετικών επιπτώσεων.
68. Εξάλλου, φαίνεται να υπάρχει ένα ευρύ φάσμα εκτιμήσεων όσον αφορά την αξιολόγηση των θετικών επιπτώσεων που αφορούν τις πτυχές της ίσης μεταχείρισης. Η διαφορετική στάθμιση των επιπτώσεων σε διάφορες περιοχές ή ομάδες ατόμων ενδέχεται να βασίζεται σε στατιστικούς δείκτες⁴² που αναδεικνύουν τις διαφορές μεταξύ τους. Μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να συμβάλει στην καθιέρωση διαφορετικών κλιμάκων αξιολόγησης των θετικών και των αρνητικών επιπτώσεων.
69. Σε κάθε περίπτωση, η διεργασία της εξισορρόπησης πρέπει να εκφράζει τις επιπτώσεις με τη χρησιμοποίηση ενός συνόλου παραγόντων και μιας όσο το δυνατόν πιο συγκεκριμένης και ακριβούς περιγραφής τους. Με τον τρόπο αυτό, ακόμη και χωρίς να προσδιορίζονται ποσοτικά, θα είναι δυνατή η εξισορρόπηση και σύγκριση των θετικών και των αρνητικών επιπτώσεων.

Επιχειρησιακά χαρακτηριστικά

70. Αφού εφαρμοστεί από την Επιτροπή η μέθοδος που παρουσιάζεται ανωτέρω για την αξιολόγηση των θετικών και των αρνητικών επιπτώσεων, ενδέχεται να προκύψουν περιπτώσεις όπου η εξισορρόπησης τους είναι δύσκολη, ιδίως επειδή δεν μπορούν εύκολα να προσδιοριστούν ποσοτικά ή να συγκριθούν. Η εξισορρόπηση μεταξύ θετικών και αρνητικών επιπτώσεων μπορεί να διευκολυνθεί χρησιμοποιώντας τα κατωτέρω χαρακτηριστικά τα οποία δεν είναι δεσμευτικά αλλά μόνο ενδεικτικά. Κανένα από αυτά δεν είναι από μόνο του αρκετό και για να ληφθεί απόφαση θα έπρεπε να συνδυαστούν. Εξάλλου, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η χρησιμοποίηση των εν λόγω χαρακτηριστικών δεν σημαίνει την αποφυγή της πλήρους εφαρμογής του κριτηρίου εξισορρόπησης. Πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη ως γενικός κανόνας ότι οι κρατικές ενισχύσεις απαγορεύονται και μπορούν να επιτραπούν μόνο κατά παρέκκλιση της γενικής αυτής αρχής. Τούτο συνεπάγεται ότι σε περίπτωση αμφιβολίας, η Επιτροπή τείνει περισσότερο προς την απαγόρευση της ενίσχυσης.
71. Οι πιθανότητες να λάβει η Επιτροπή αρνητική θέση αυξάνονται εάν για παράδειγμα:

⁴² Βλέπε τη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στις κατευθυντήριες γραμμές για τις περιφερειακές ενισχύσεις.

- Οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού είναι σχεδόν βέβαιες και από την κρατική ενίσχυση επωφελείται κατά κύριο λόγο ο αποδέκτης της ενίσχυσης
- Πρόκειται για ενίσχυση λειτουργίας η οποία στηρίζει απλά συγκεκριμένη παραγωγή ή επίπεδα τιμών
- Το ποσό της ενίσχυσης είναι πολύ υψηλό και οι θετικές επιπτώσεις πολύ περιορισμένες σε σύγκριση με το κόστος της ενίσχυσης
- Οι θετικές επιπτώσεις περιορίζονται στο κράτος μέλος που χορηγεί την ενίσχυση ενώ γίνονται αισθητές ουσιαστικές αρνητικές επιπτώσεις σε μια σειρά από άλλα κράτη μέλη
- Η ενίσχυση αυξάνει σημαντικά τις κοινωνικές ή/και περιφερειακές ανισότητες ή/και έχει ως συνέπεια περιφερειακές ζημίες ή μόλυνση
- Η ενίσχυση δημιουργεί σημαντική και διαρκή στρέβλωση του ανταγωνισμού και ο δικαιούχος της είναι δεσπόζουσα επιχείρηση, της οποίας η θέση στην αγορά θα ισχυροποιηθεί συνεπεία της ενίσχυσης.

72. Αντίθετα, υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες για θετική στάση της Επιτροπής εάν για παράδειγμα,

- οι θετικές επιπτώσεις είναι σχεδόν βέβαιες (π.χ. λόγω του σχεδιασμού της ενίσχυσης), ενώ είναι λιγότερο πιθανές οι αρνητικές επιπτώσεις
- η ενίσχυση είναι απαραίτητη για να εκδηλωθούν ιδιαίτερα σημαντικές θετικές επιπτώσεις (υπερβαίνουν αισθητά το ποσό της ενίσχυσης) οι οποίες είναι προς όφελος πολλών κρατών μελών και έχει αποδειχθεί η στρατηγική σημασία τους για το κοινό ευρωπαϊκό συμφέρον
- η ενίσχυση είναι ικανοποιητικά στοχοθετημένη, τα οφέλη της εντοπίζονται σε μη αναπτυγμένες περιφέρειες ή διοχετεύονται σε μη προνομιούχες κοινωνικά ομάδες και η Επιτροπή έχει διαπιστώσει ότι η ενίσχυση περιορίζεται στο καθαρό πρόσθετο κόστος για την αντιστάθμιση κοινωνικών/περιφερειακών μειονεκτημάτων
- η ενίσχυση έχει σημαντικά θετικά δευτερογενή αποτελέσματα σε αγορές προϊόντων πέραν των σχετικών αγορών, από τα οποία μπορούν να επωφεληθούν επίσης οι ανταγωνιστές και οι καταναλωτές των αγορών αυτών
- η ενίσχυση δεν στρεβλώνει σημαντικά την ίδια τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και δεν προκαλεί σημαντικές διαφορές μεταξύ επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε διαφορετικά κράτη μέλη ή/και στον τόπο εγκατάστασης των φορέων παραγωγής εντός της ΕΕ
- η ενίσχυση έχει σαφείς θετικές επιπτώσεις για τους πολίτες, και μακροπρόθεσμα, ενώ οι αρνητικές επιπτώσεις είναι περιορισμένες και δεν παρακωλύουν σημαντικά τον ανταγωνισμό.

Διορθωτικά μέτρα

73. Εάν από την εξισορρόπηση προκύπτει ότι οι αρνητικές επιπτώσεις είναι περισσότερες από τα οφέλη, η Επιτροπή δύναται να απαγορεύσει την ενίσχυση ή να ζητήσει διορθωτική δράση η οποία θα αφορά είτε το σχεδιασμό της ενίσχυσης, είτε τη ζημία που προκαλείται στον ανταγωνισμό.
74. Όσον αφορά το σχεδιασμό των διορθωτικών μέτρων, η Επιτροπή θα εξετάσει μεταξύ άλλων τα ακόλουθα στοιχεία:
- Μείωση του ποσού, της έντασης, ή του πεδίου εφαρμογής/στόχου της ενίσχυσης (καλυπτόμενες δραστηριότητες ή αγορές) ώστε να καταστεί το μέτρο αναλογικό.
 - Περιορισμός της επιλεξιμότητας του μέτρου, για παράδειγμα χρησιμοποιώντας διαδικασία ανοικτής επιλογής για το δικαιούχο της ενίσχυσης ή επιλέγοντας ένα γενικό καθεστώς και αποφεύγοντας κάθε μεροληψία υπέρ των επιχειρήσεων που διαθέτουν ισχύ στην αγορά.
 - Περιορισμός της δυνατότητας διασταυρούμενων επιδοτήσεων μέσω της αύξησης της διαφάνειας και του διαχωρισμού των λογαριασμών, ή με το διαχωρισμό των δραστηριοτήτων σε διάφορες επιχειρήσεις.
 - Διασφάλιση μιας κατάλληλης διάρθρωσης όσον αφορά την εταιρικής διακυβέρνηση της επιχείρησης.
75. Όσον αφορά την επίπτωση στον ανταγωνισμό και στο εμπόριο, η Επιτροπή δύναται να εξετάσει για παράδειγμα τα ακόλουθα στοιχεία:
- Μείωση της παραγωγικής ικανότητας του δικαιούχου της ενίσχυσης
 - Εκχώρηση στοιχείων του ενεργητικού
 - Δυνατότητα διασφάλισης της ορθής παρακολούθησης, ανάληψη δεσμεύσεων από το δικαιούχο όσον αφορά τη συμπεριφορά του ώστε να αποφευχθούν αποτελέσματα αποκλεισμού (π.χ. εγγυημένη πρόσβαση στο Διαδίκτυο ή σε άλλες ουσιαστικές υποδομές)
 - Δεσμεύσεις από τα κράτη μέλη για άνοιγμα των αγορών, π.χ. μέτρα ελευθέρωσης, χαλάρωση των τεχνικών και μη τεχνικών εμποδίων
 - Ελεύθερη χορήγηση αδειών όσον αφορά τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας/πρότυπα.

Παράρτημα Ι

Κατάλογος παραδειγμάτων υποθέσεων στις οποίες έχει εφαρμοστεί το κριτήριο εξισορρόπησης

ΑΕΚ

- N 602 / 2007 - Soutien de l'AII en faveur du programme MaXSSIMM, απόφαση της 20.05.2008, το προς δημοσίευση κείμενο δεν είναι ακόμη διαθέσιμο
- N 469 / 2007 - Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme « QUAERO», decision of the 11.03.2008, the public version is not available yet
- N 447 / 2007 - TURBOMECA (groupe SAFRAN), EE C 94, 16.04.2008
- N 435 / 2007 - Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme « MINImage», 30.01.2008
- N 349 / 2007 - Soutien de l'agence de l'innovation industrielle au PMII OSIRIS, OJ C 304, 15.12.2007
- N 195 / 2007 - Rolls-Royce Deutschland Ltd. & Co. KG - EE C 118, 15.15.2008
- N 185 / 2007 - Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme « NANOSMART» , EE C 284, 27.11.2007
- N 112 / 2007 - THESEUS, EE C 227, 27.09.2007
- N 89 / 2007 - Projet d'aide de l'Agence de l'innovation industrielle au PMII HOMES, EE C 275, 16.11.2007
- N 887 / 2006 - Projet Bernin 2010, EE C 200, 28.08.2007
- N 854 / 2006 - Soutien de l'agence de l'innovation industrielle en faveur du programme mobilisateur pour l'innovation industrielle TVMSL, EE C 182, 04.08.2007
- N 708 / 2006 - Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme « BioHub », EE C 67, 23.03.2007
- N 674 / 2006 - Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du projet NeoVal, EE C 120, 31.05.2007

Κατάρτιση

- C 18 / 2007 - DHL Leipzig Halle, EE C 213, 12.09.2007
- C 35 / 2007 - State aid to Volvo Cars Gent, EE C 243, 7.11.2007
- C 23 / 2007 - Vauxhall - Ellesmere port, EE C 243, 17.10.2007

- N 541 / 2006 - Training Aid to Fiat Auto, EE C 220, 20.09.2007
- C 14 / 2006 – General Motors Antwerp, EE C 210, 1.09.2006

Ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις

- C 25/2004 - DVB-T Berlin-Brandenburg, EE L 200, 22.07.2006

Ευρυζωνικά προγράμματα

- N 570 / 2007 - Broadband in rural areas of Baden-Württemberg, EE C 282, 24.11.2007
- N 117 / 2005 - Broadband aggregated procurement – Scotland, EE C 204, 26.08.2006
- N 473 / 2007 - Broadband connections for Alto Adige, EE C 289, 01.12.2007
- N 475 / 2007 - National Broadband Scheme – Ireland, EE C 282, 24.11.2007
- N 118 / 2006 - Development of broadband communication networks in rural areas, EE C 296, 06.12.2006
- N 284 / 2005 – Regional Broadband Programme: Metropolitan Area Networks ("MANs"), EE C 207, 30.08.2008

Επιχειρηματικά κεφάλαια

- N 521 / 2007 - Cluster Fund 'Start-up!'. Risk Capital Scheme. Germany (Bavaria), EE C 100, 22.04.2008
- N 287 / 2007 - Business Expansion Scheme (BES), incorporating the Seed Capital Scheme (SCS), EE C 238, 10.10.2007
- N 263 / 2007 - Technology fund TGFS, Saxony, Germany, EE C 93, 15.04.2008
- N 330 / 2006 - Berlin Kapital Fonds, EE C 67, 23.03.2007
- N 599 / 2005 - Supporting the creation of Seed Capital Funds, EE C 240, 05.10.2006

Λοιπά

- N 581 / 2007 - Scheme for reduced social security contributions in certain service sectors, EE C 59, 04.03.2008

Κατάλογος παραδειγμάτων υποθέσεων περιφερειακών ενισχύσεων στις οποίες διατυπώθηκε ορισμός της αγοράς

- N 767 / 2007 - LIP - RO - Ford Craiova, EE C 248, 30.04.2008
- N 582 / 2007 - LIP - DE - Propapier PM 2 KG, EE C 131, 29.05.2008

- N 907 / 2006 - MSF 2002- Matrai Eromu, EE C 227, 27.09.2007
- N 900 / 2006 - MSF 2002 - CELBI , EE C 271, 14.11.2007
- N 899 / 2006 - MSF 2002- Artensa, EE C 227, 27.09.2007
- N 898 / 2006 - MSF 2002 - Repsol Polimeros, EE C 220, 20.09.2007
- N 872 / 2006 - MSF 2002 - Qimonda, 30.01.2008, το προς δημοσίευση κείμενο δεν είναι ακόμη διαθέσιμο
- N 863 / 2006 - MSF 2002 - Avancis, EE C 227, 27.09.2007
- N 850 / 2006 - MSF 2002 - Q-Cells, EE C 270, 13.11.2007
- N 810 / 2006 - AMD, Dresden, MSF 2002, EE C 246, 20.10.2007
- N 564 / 2006 - MSF-2002-PT about the Future - Empresa produtora de Papel S.A. EE C 291, 05.12.2007
- N 549 / 2006 - MSF-2002-IT Atlantica Invest AG, EE C 213, 12.09.2007
- N 409 / 2006 - MSF-2002-DE HighSi GmbH, EE C 77, 05.04.2007
- N 17 / 2006 - First Solar (MSF), EE C 259, 27.10.2006